

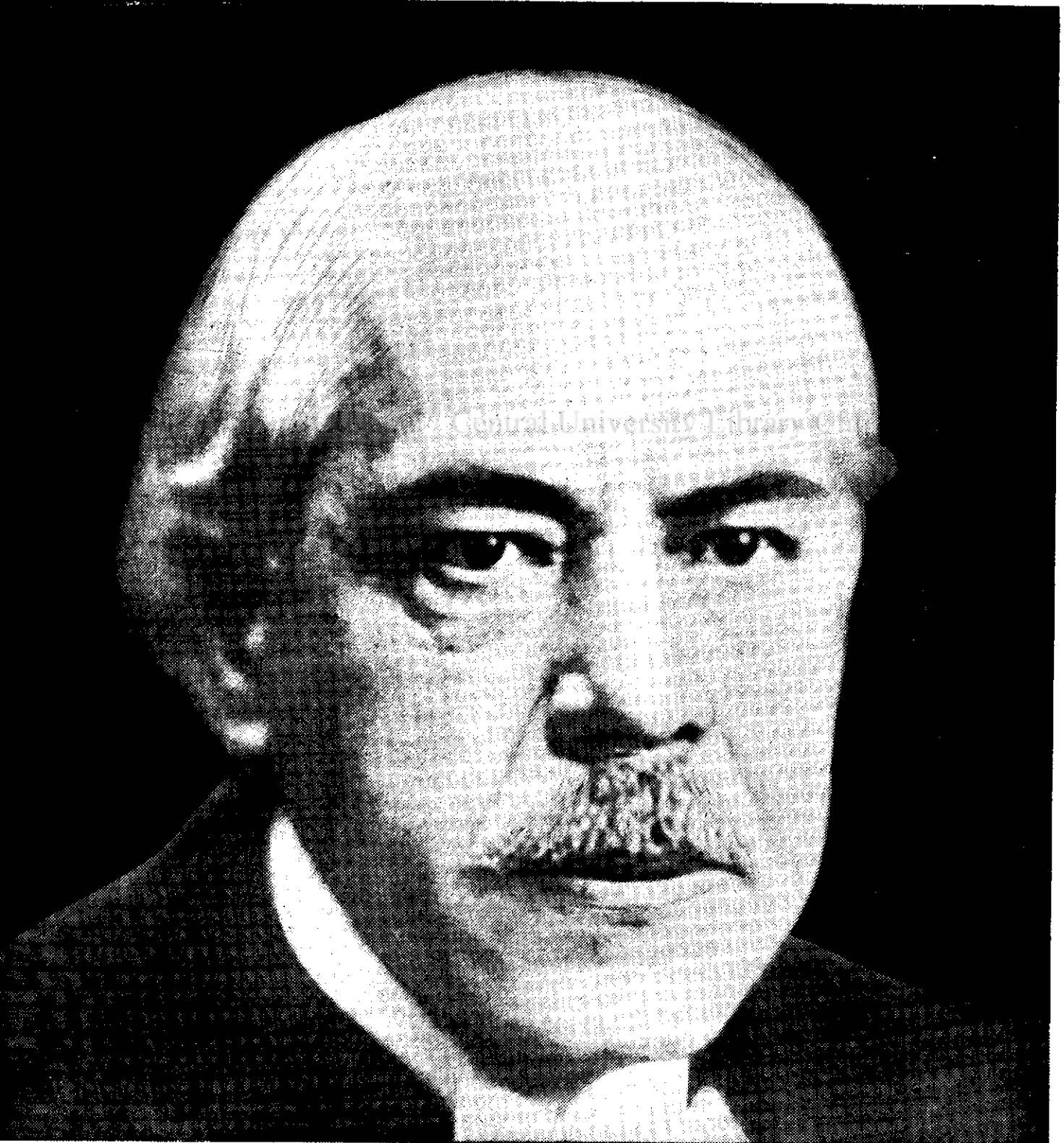
1010-4

Universul Literar

Anul XLIV Nr. 3.

15 Ianuarie, 1928

5 Lei

PROFESORUL

sufletul românesc

PROFESORUL CARIERA UNUI SAVANT

DR. C. RADOVICI docent universitar

Puțini savanți se bucură la noi de enormul prestigiu al profesorului dr. Marinescu. Nu numai în cercurile universitare unde lucrările lui de specialitate sunt aprofundate de atâți și atâți elevi, ci și în întreaga opinie publică românească. Și e cu atât mai de notat acest lucru cu cât publicul cel mare ignorază de obicei pe savanți.

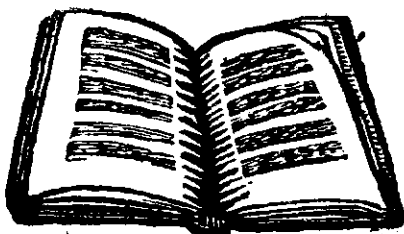
A contribuit la asta fără îndoială și miraculoasa carieră pe care savantul a făcut-o. Încă de tânăr a stârnit senzație în lumea savanților streini, prin comunicările științifice pe care le-a făcut. Cele mai înalte instituții i-au arătat un interes care a măgulit tot neamul românesc.

Unul dintre elevii favoriți ai profesorului d. dr. Radovici, ne va lămurii în coloanele alăturate explicându-ne temeiul cercetărilor științifice ale marelui savant.

Noi ținem să subliniem însă aici și importanța activității a prof. dr. Marinescu pe terenul social. E unul dintre fruntașii mișcării „Muncii intelectuale”, unul dintre cei mai competenți cunoscători ai efortului intelectual sub toate aspectele lui și unul dintre cei mai stăruitori luptători pentru o cauză pe care o consideră esențială în viața societății.

Iar în ziua când această idee își va face loc, când munca intelectuală va fi reglementată în cadrul statului și preluită așa cum se cuvine se va vedea că prof. dr. Marinescu a fost și aici un deschizător de orizonturi noi.

CAMIL PETRESCU

Nu mi-e ușor să răspund invitației acestei reviste de a da în câteva rânduri, un rezumat despre activitatea științifică a profesorului Marinescu. Mai curând aș putea include în cele trei cuvinte ale filosofului Carlyle, viața și opera acestui savant, care a dus numele de român în cele mai înalte sfere din întreaga lume științifică: „Muncă, singurătate, tăcere”. A muncit și muncеște fără răgaz, aceluși nici o zi fără o bucată cât de mică în ogrorul Științei, sta izolat spre a fi nestingherit în prodigioasa sa activitate, a fost întotdeauna dușman al verbelor și pătimas iubitor al faptelor.

Numele profesorului Marinescu este legat de fiecare pas pe care Neurologia l-a făcut în ultimele decenii. Sunt rare capitolele histo-fiziologiei nervoase, în care mîntea sa cercetătoare să nu-și fi îndreptat investigațiunile.

Încă din primii ani de studiu, când pentru prima oară a văzut în câmpul microscopie o celulă nervoasă, el și-a concentrat întreaga activitate spre a lămurii structura, funcțiunile și alterațiile patologice ale acestor misterioase picături protoplasmice, în care se efectuează cele mai nobile funcțiuni biologice, constituind în același timp substratul material al psihismului. Rînd pe rînd toate elementele de constituție ale celulei nervoase, substanța cromatofilă, formația neuro-fibrilară, studiul pigmentului, prelungirile dentrice, axonul și terminațiile lui, el le-a revizuit la lumina metodelor noi de cercetare, aducînd întotdeauna contribuțiuni, care au rămas în patrimoniul Științei. Structura și compoziția chimică a protoplasmei și a nucleului, excitabilitatea neuronilor, alterațiile fizico-chimice sub influența excitațiilor fiziologice, cum e repaosul, oboseala, senilitatea, fenomenele de reacțiune și atrofie ale cytoplasmei și nucleului, provocată prin secțiunea sau smulgerea axonului, procesul de reparatiune a aparatului cromatic din protoplasma, fenomenele de degenerescență și regenerescență ce apar în nervii separați de centrul lor trofic, transformarea rețelei neurofibrilare prin frig, virus rabie, inaniție, stricțină și alte otrăvuri, constituiesc un lung șir de cercetări, efectuate parte în laboratorii din străinătate, parte în clinica de boale nervoase din Pantelimon.

Rezultatele sale, apreciate în cercetările savante, discutate în societățile și revistele de specialitate din Apus, mai totdeauna adoptate, au fost și în armă reanite în două volume ale marii colecții „Enciclopédie Scientifique” constituind cea mai complexă monografie despre Celula nervoasă.

Din prefața scrisă de marele histologist spaniol Ramon y Cajal pentru această lucrare, cităm următoarea apreciere: „Son activité infatigable, ses recherches heureuses dans le domaine difficile de l'histologie du système nerveux, lui ont acquis une réputation et une autorité plus que suffisantes, pour imposer à l'attention et aux éloges de monde savant, un livre sorti de ses mains.

Dar studiul celulei nu l-a putut satis-

face îndoială, care e natural să se nască în mintea oricărui observator a tesutul fixat și colorat sub microscop, teama că nu cumva elementele descrise de diverși autori, să fie arte facte ale metodelor întrebuintate sau îndreptat spre studiul celulei nervoase vii. Colorația vitală supra-vitală, studiul la ultra-microscop și stenoarea chimico-colorantă a celulei nervoase și o prelungirilor ei, alterațiuni experimentale prin diverși agenți și modificările patologice văzute prin aceste metode, cultura în „vitro” în sfârșit studiul fermentilor din celula nervoasă și altele, au bogată recoltă de fapte noi în Bio exto-neurologie. Imensul material acumulat, așteaptă răgazul necesar spre a se intruni într-un a treilea volum asupra celulei nervoase, menit a complectea opera începută.

La început elev, în curînd însă colaborator căutat de cei mai iluștri maștrii ai neurologiei Franceze ca Charcot, Ranaud, Pierre Marie, etc., Marinescu nu cultivat cu aceeași ardoare Clinica și laboratorii. Ochiul său deprins să pînă vească natura, înarmat de puternicele lentile măritoare ale microscopului nu s'a desobișnuit de a urmări la patul bolnavului, manifestațiile patologice produse de leziunile sistemului nervos. În marștrătat de Medicină publicat sub direcția lui Brouardel și Gilbert, capitolul Miopaziilor l-a fost încredințat, cunoscîndu-se lucrările sale în acest domeniu încă mai terios al neuropatologiei.

Nenumăratele sale publicații anterioare, rezultate din aplicarea metodei anatomice, și în anumite împrejurări a metodei experimentale, au constituit tot atîtea contribuțiuni noi, la înălțarea edificiului de data recentă al Patologiei nervoase. A lucrat totdeauna în condițiuni grele, cu mijloace modeste, necerînd pentru investigațiunile sale decât o simplă masă de brad, un microscop și un microscop și câteva sticle de coloranți. I-au lipsit laboratorii somptuoși. A omis de a se organiza de teama estomului, pe care cu scumpătate îl căuta reșea, să nu se irosească pentru organizare. A lucrat în totdeauna și în orice împrejurări. Mîntea sa în regnată, de acel „horor vaccin” al anticilor căută totdeauna ocupație, totdeauna febrilă totdeauna fiind în ajun de a termina lucrare.

Cînd în 1910, P. Ehrlich, a descoperit Salvarsanul, prof. Marinescu a fost printre primii, cari au primit spre experimentare noul medicament. S'a declarat de la început parizan al tratamentului intra-rachidian. A preconizat o metodă originală de tratament al sifilisului nervos, prin ser salvarsanzat. Această metodă, adoptată pe o scară întinsă în America a făcut obiectul discuțiilor contradictorii în diferite congrese și reuniuni neurologice din Apus.

Sifilisul nervos, din punct de vedere clinic, anatomo-patologic și experimental, a făcut obiectul preocupărilor sale științifice un lung șir de ani, aducînd în dată după Noguchi, dovada incontestabilă a patogeniei sifilitice în Paraliză

nerală și habes, prin demonstrarea
pneumiei palide în creier și măduva
mării.

În timpul războiului, în pribegie, re-
mele său mondial a făcut ca în toate
cele prin care a trecut să fie invitat
la aceste cursuri sau conferințe. Astfel
la Festivalul Dogiel din Petrograd, l'a invi-
tat în numele Universității să țină o
serie de 10 prelegeri, de asemenea la
Paris a fost însărcinat să țină cursuri
scuțe și să contribuie la studiul anatomo-
patologic al Encefalitei letargice,
la nouă care băntuia în Anglia în
acel timp. La Paris, printre alte comuni-
cări la Société de Neurologie reprezentând
tot atâtea contribuțiuni originale
la studiul fizio-patologiei măduvei spi-
nării, a studiat patogenia sclerozei în
creier, fiind printre primii care au dove-
dit natura infecțioasă a acestei boale prin
coperirea împreună cu A. Pettit de la
Institutul Pasteur — spirochetei sclerozei
multiple. Pentru lucrarea sa asupra me-
canismului de regenerare, studiat asupra
celulelor nervoase de război prof. Mari-
nescu a primit premiul Achucero, de-
notat celei mai de seamă lucrări în spe-
cialitatea histologiei nervoase.

Reîntors în țară a continuat a studia
cefalita epidemică, care băntuia, pe o
scară întinsă la noi, însă despre care cu-
stintele noastre, a celor izolați de Apus,
nu cu totul reduse. A adus contribu-
țiuni la studiul experimental al Encefali-
tei și al Herpesului, boale înrudite prin
tura virusului patogen. Dar obiectul
predilect al studiilor sale a rămas
și celula nervoasă, a cărei morfologie
și în deosebite fiziologie căută să
profundeze din ce în ce mai mult. De
abia, cu o răbdare de benedictin, nevi-
dind nici o oboseală s'a aplicat să stu-
dieze oxidozele din celula nervoasă, adică
anulațiunile purtătoare de fier și oxigen,
de al căror rol important se con-
vinge, pe măsură ce înaintează în acea-
și direcție fiziopatologia oboselii, a
vieții, a senescenței, secretul heredității
boalelor congenitale și constituționale
și găsi poate o explicație în diminuarea
concentrației sau variația de dispoziție a
oxidozelor în celula nervoasă. În ideea
autentică cercetărilor sale au demonstrat
diminuarea sau absența oxidozelor în
celelalte părți din celulele nervoase.

Dar activitatea profesorului Marinescu
nu se departe de a fi încheiată. Ajuns la
vârsta mai înaltă ranguri academice, în
acel timp ori în străinătate, el continuă totuși
cu o sobrietate de modest servitor al științei,
studind fiecare problemă de care se ocu-
pă cu ardoarea și entuziasmul unui de-
votat. Trăind în acest colț din Orientul
moldovei, prof. Marinescu este un izolat
între compatrioții săi, un simbol al
unei încordate pentru elevii săi, iar
untru țara sa — o glorie.

NOTE BIOGRAFICE

Profesorul Marinescu s'a născut la 25
februarie 1865. A debutat în cariera
științifică la laboratorul de histologie al
prof. Babeș, cu care a lucrat în colabo-
rare, la diferite descoperiri științifice.
La 1889 fu primit, la Paris de Char-
cot la laboratorul de la Salpêtrière. A
erat și în Germania, Belgia și apoi
răși la Salpêtrière cu prof. Raymond.
Prof. Marinescu e medicul șef al Pau-
lmonului, membru al Academiei Ro-
mane, membru corespondent al Societ.
de Neurologie din Paris etc.

CUM E PRIVIT ÎN STRĂINĂTATE

Raymond p. Cajal (laureat cu premiul No-
bel pentru medicină), în prefața la Cellule
nerveuse din marea bibliotecă: Encyclo-
pédie Scientifique) din care spicuim:

„Activitatea sa neobosită, cercetările
sale fericite în domeniul dificil al histo-
logiei sistemului nervos, i-au creat o re-
putație și o autoritate mai mult de cât
suficientă ca să impună atenției și elo-
giilor lumii savante o carte ieșită din
mâinile sale.

Trebuie să convenim că puțini autori
se găsesc în atât de bune condiții cu el
ca să-și asigure o sarcină atât de meri-
torie.

Foarte la curent cu bogata bibliografie
neurologică contemporană și muncitor
veșnic neobosit — n'au mai rămas decât
puține subiecte în discuție asupra cărora
să nu-și fi expus părerea, întemeindu-se
întotdeauna, nu pe speculațiuni teoretice
cât mai ales pe observațiuni obiective și
făcute cu răbdare, — după cum le dovedește
cartea de față.

„Foarte multe capitole, și altele pe
care nu le mai cităm, conțin observa-
țiuni originale, ipoteze sugestive, pri-
viri generale ingenioase și juste. Merita,
totuși, să fie amintite în special, acelea
pe care le consacra schimbările morfo-
logice provocate de variațiunile presi-
unii osmotice, — fenomenelor atât de
cunoscute ale formării fibrelor nervoase
și a cuiburilor pericelulare realizate prin
compresionul experimental, a ganglion-
ilor sensitivi și simpatici și în sfârșit
studial febrilității „processus” ce se cu-
prind sub denumirea generală de neuro-
phagie. Astfel că celitorul se va putea
convince că autorul e în același timp un
dibaciu observator și un partizan con-
vins și tenace al metodei experimentale.

„Între adevăr, care observator sau sa-
vant s'ar mai putea îndoi de ziua, poate
apropiată, în care o altă problemă nu
mai puțin importantă își va fi găsit so-
luția datorită experiențelor atât de in-
teresante ale grefării ganglionilor ner-
voși, realizate în ultimii ani de către Nu-
gess și Marinescu, — experiențe ce do-
vedesc, procedurile pe care experimen-
tală nu mai puțin surprinzătoare ale a-
cestui din urmă savant, relațiile la efec-
tele apăsării mecanice asupra ganglion-
ilor animalelor tinere?

„Fără îndoială că publicul medical și
mai cu seamă neurologiștii vor primi cu
bucurie cartea aceasta, — căci vor găsi
într'ânsa toate elementele necesare pen-
tru ca să-și dea seama de starea actuală
a cytologiei nervoase, în starea normală
și patologică.

„Însă atunci când în ciuda atâtor pie-
dici se înalță edificiul mărei al neuro-
logiei, — cărți de felul acesteia, în care
se reflectă în mod fidel starea actuală a
muncii comune, care conține și semna-
lează, în același timp, chestiunile în li-
gii și lacunele recomandate viitoarelor
cercetări științifice, — merită aprobarea
sinceră a tuturor și o bună primire din
partea publicului și-a criticii.

Berliner Klinische Wochenschrift 30,
Aprilie 1894:

„Părerea d-lui prof. Marinescu, credea-
că nu a fost înțită în seamă, înlocuind
până astăzi. Dar subsemnatul făcând stu-
diul asupra acestui subiect, am rămas atât
de convins că părerea d-lui prof. Mari-
nescu este cea adevărată și că este sin-

gula teorie care ne poate duce la înțele-
gerea multor fenomene ce până acum ne
erau tainuite în acest domeniu.

Herman Wille (in Archiv für Psychia-
trie 1895 p. 581). Schimbările măduvei
cerebro spinale după exarticularea bra-
brațului superior.

Această nouă teorie a lui Marinescu
asupra funcțiunii tropice a celulelor
poate explica în modul cel mai na-
tural constatările subsemnarului; fap-
tul că în cele două cazuri semnalate de
mine degenerescența era vizibil pronun-
țată în firele posterioare — fapt pe care
Marinescu îl bănuise numai — este o do-
vadă mai mult.

Cu atât mai mult cred că sunt in-
dreptății a mă alătura acestei teorii în ru-
cât și Goldscheider, în Februarie 1894
ținut o conferință asupra centrilor tro-
pice înaintea societății medicilor de la
Charité. Goldscheider examinând critic
această teorie se pronunță foarte hotărât
pentru ea să fie încă lărgită și apli-
cată în felul următor...

Prof. Leyden in Zeitschrift für Kli-
nische Medizin 1894, p. 200. Despre ana-
tomia și fiziologia patologică a Tabe-
sului.

D. prof. Marinescu a găsit o ipoteză in-
genioasă care ar putea rezolva greutățile
amintite. El e de părere, că deși de obi-
cine celulele ganglionilor sunt independen-
te de fazele periferice...

neadevarate

Savanții la Camera

Lacrat cu multe rezoluții și decide-
rate, delegat de nu știu ce asociație, in-
tra două amiază d-rul Marinescu urea
dealul Mitropoliei. Când să intre sergen-
tul de la intrare îl ia în piept:

— Tă domnule, unde intri?

— Vreau să depun o moțiune d-lui pre-
sedințe

— Nu se poate, dă-te înapoi.

Marele neurolog revine nervos.

— Domnule înțelegi că nu se poate să
intru.

— Dar trebuie... domnule, trebuie... d-tu
nu înțelegi că trebuie

Sergentul, sărind respectos de doi me-
tri în lături ca să treacă d. deputat
Curea, revine îndârjit:

— Dă-te mai la o parte.

Și mărunt, necăjit, stângaci ca un ul-
bastro pe uscat, d-rul Marinescu se dă
la o parte și așteaptă. Trece pe lângă el
toate celebritățile democrației și voiet
„populare”, toți cei cari între ei se apo-
strofează cu o atât de apropiată cunoa-
ștere reciprocă.

Sosirea la timp a unui profesor uni-
versitar, dă o soluție incurcăturii.

„Nu am dat decât unele citate caracte-
ristice pentru ca să se poată vedea în
mod destul de superficial căm în ce fel
se vorbește despre X. Y. Marinescu în
lumea științifică.”

P O E Z I E

GEORGE GREGORIAN

RUGĂ DE VECI

O, Doamne 'ngenuchez și mă inchin
Cu frunzele, cu-asini și prelații:
M'ai plămădit Părinte din puțin
Și-aveai la îndemână spații,
Oceane de safir și de topaze
In sborul fără de margini al minunii
Și-ai fi putut, din pântecul genunii.
Să mă ridici pe-o aripă de raze.

Dar m'ai svârțit în praful ce mă bea.
Și-am stat pe-o țoală veche de lumină,
In cărnuri zăvorât ca într'o vină
Și necuprins în frământarea mea!

Și-am supt văzduh cu pulberea 'n amestec
Și trupul mi-a nfrunzit de viziuni;
Ai tras cu mine brazde prin minuni,
M'ai stors de zări și m'ai lăsat să mestec

Și dacă să mă 'njugi îți fuse gândul
De ce nu m'ai turnat întreg din mal,
In coapsele-mi păroase de-animal
Să-mi tragăn drumul, bleg șiându-l.

O, de-aș fi fost doar hoitul luat de târn!
Dar iglițe de foc m'au mișcât,
M'au prins în broderia Ta de măt
Biet bivol pe întinderi să atârni!

Și de-ar fi tot, un gol și-un val de vânt!
Dar văzul meu Te-adună din hotare
Când treci pe alba lună 'n alb vestmânt
Și când cobori pe-aprinse ulicioare!

Și 'n focul ce 'n răscruci l'ai părăsit
Mă reazăm greu în sapa mea de cis
Și ochiu-mă crește dus, amar deschis
Pe ochiul Tău din fund de infinit!

O, Doamne 'ngenuchez și caut dur,
Afund îmi scormon spuza de scântei
Și bulgării ce dorm în mine grei..
Și'n van îmi caut rostul ce'l îndur!

Cu mâna Ta, cu mâna Ta de floare,
M'ai strâns în plumb și mi-ai turnat duhoare;
Din fruntea Tu, din creasta ei de munte,
Mi-ai răstignit un os în frunte;
Din vecii Tăi, târâsc un praful de pași,
Din masa Ta, mi-arunci pe un fărâș;
Și nu mai știu de ce, de rău, de bine,
Doar inima în taina ce-o dilată
Mi-ai făurit'o caldă și 'nstelată
Ca să răcnească 'n mine!

RADU BOUREANU

A M I A Z A

Acuma, glasurile vieții ca niște zorele,
au prins încet să-și răsucescă goarneau,
și umbrele albastre din pomi se strâng în ele,
precum la melci se strâng în ele însăși coarneau.

Aici e tăcere și-o tristețe ca în valea plângerii,
și soarele de crucea cerului și-a spânzurat,
frumosul cap de aur.
Eu cred că'n valea asta noaptea umblă ingerii.

Aici chiar vorbele ca niște mâini pot să trezească,
amiaza — care, goală 'n lanul verde de porumb,
s'a tolănit să ațipească.

Acum ași vreau să-și prind în palme sânul alb și mic,
sânul rotund unde bătăi de inimă svăcnesc,
ca sărcolirea unui vierme,
ascuns în miezul unui măr domnesc.

C. I. ȘICLOVANU

INVENTAR RUSTIC

Fâșii de curcubeie strânse din azur,
Topite lucesc în drăcesc rotogol.
Pe măriști ce 'mping câmpia 'n orizontul gol,
Soarele-și strânge văzduhul în jur

Vre-un nor mai plutește ca un inger, vag, spirituos
Ca dintr'o uriașe păpădie-un pufluat —
Jumătatea bolței susură înfundat,
Ca un stup răspândit în spațiul astral.

Zărite pe-oblânc culcate ascultă
Vesnicia oprită în vale tresare.
Singur un bou rumegă aburii slut și pare
Un dumnezeu inferior transformat sub bolta oc...

NOUL TESTAMENT SI BIBLIA IN ROMANESE

GALA-GALACTION

Traducerea cărților sfinte într-o limbă națională constituie un eveniment pentru un neam. O eră nouă. Le-am avut traduse noi, și până acum, firește dar într-o limbă care corespundea mai mult greutăților momentane de cât frumuseților impresionante ale acestor cărți. Iată însă că unul dintre cei mai de seamă scriitori de azi, un erudit într-ale scrisului bisericesc în același timp și-a luat asupra lui și traducerea acestor cărți sfinte. Versiunea literară a Noului Testament a fost salutată ca o biruință a limbii românești. Iată că acum ne reicizează într-o convorbire anume pentru revista noastră, că va traduce curând și Biblia.

Frig aspru cu senin, noapte de iarnă
toi, noapte albă, pe o stradă albă, cu
se albe exilate într-o margine a me-
mpolei Singurătatea aceasta fără pri-
nă prin care merg repede are și ea
va luminos, umbra chiar a străzii, nu
decât o lumină ceva mai scăzută. Cel
rui i sunt necunoscute emoțiile sin-
rătății nu va înțelege plăcerea ce o
pere ori de câte ori mă duc să văd pe
rintele Grigorie în sihăstria lui acolo
r'un capăt al orașului.

De câte ori voesc să spui ceva de cel
a fost Gala Galaction și este azi pă-
ntele Grigorie îmi năzărește în minte
ima lui arătare: Văd un anahoret
nditor într-o sutană veche sură culoa-
a cenușii, orânduind un vraf de cărți
r'o sală luminoasă a unei fundații. Am
eles atunci dintr-o dată în intruchi-
rea lui de tolstoian, renunțarea vă-
ă dela toată zădărnicia veacului. Am
știt că e o taină întreagă așezată în
ea tihnită a preotului de țară cu su-
ul blândității duhovnicești. Cu adevă-
Părintele Grigorie e o tainică zăvo-
ă. Puțini îl pricep azi. Acest om care
a jertfit simplu, fără surle și tobe,
eace a avut mai de preț, talentul. Li-
atura lui, pentru a fi un slujitor sme-
la sf. jertfelnic al lui Hristos, e un
mn de minune în vremea și țara
astră.

A făcut aceasta ca un singuratic, a-
nci când nu băntuia molima mistico-
erară de azi, în chip aspru, bizantin,
mistic, ortodox, când l'am văzut în-
am înțeles lupta lăuntrică din care
biruit.

Acum pe când urcam mica scară de
n și băteam la usa micului latic a
ui ce-mi este preot duhovnic și prie-
a, gândeam la toată amărăciunea de
in și cucută pe care sunt sigur că i-o
naște felul acesta de vorbire pe care
neam să i-l cer: Un interwin.

De ce nu mai scrii literatură pro-
ă părinte?

Cu toate că știu că voi jigni una din cele
l înrădăcinat prejudecăți ale artei
azi. Îmi dau seama din ce în ce mai
lt cât de mare e păcatul să iubești
mosul numai pentru el. Cu devisa
rtă pentru artă", devisa păgână care
înlocuiește religia cea adevărată, legătu-

ra cu Dumnezeu cel viu, prin religia
Frumosului, adorația lucrului cionlit și
meșteșugit, idolatria aceasta numită artă
e bucurie numai pentru cei bogați, cei
rafinati, cei sătui, cei deștepți arta e
un privilegiu pentru cei mai puțini.

Ce înseamnă frumosul acesta pentru
cei ce cersesc la cotitura uliței, pentru
cei zdrobiți sub călcăiul tiraniei, pentru
cei ce-și plâng în bezna durerea.

De aceia să spun drept îmi pare rău
de tot ce am scris până acum. Nu am
izbutit decât să nu făuresc dușmanii in-
vidiei sau într'altfel.

Știu totuși o artă, arta pentru Dumne-
zeu, o artă nemăestrată, arta credinței
cerești care e o închianre în duh și a-
devăr, o artă nevăzută, arta spirituală
ingerească, arta /sf. vieții creștine.

Chiar munca mea din urmă, literatu-
ra mea religioasă proorui zisă cu toată
traducerea Noului Testament ce mi-a
adus? Destulă amărăciune. Abia un sâr-
man nost de misionar la Mitropolia Bu-
cureștilor (nost de altfel sonorimat de
zintă 1928) și anof unul de sunlinitor la
Facultatea din Chisinau pe un an. Pe
anul ce urmează nici nu pot să-ți lămu-
resc ce mai sunt și unde mai sunt.

Sunt pătruns mai mult decât oricând
ca foarte măestrările mâinii și țidvei ome-
nești nu pot atârna în cunmăna cu o
singură lacrimă, o simplă faptă de ini-
mă curată, un singur sunet al Cuvântu-
lui celui viu, alinător de tămăduitor de
suflet, Cuvântul Domnului, Scriptura
Sfântă.

De aci vechea mea idee de a nărași
totul pentru a tălmăci toată Biblia. Am
inceput cu Noul Testament pentru că
era mai ușor. Odisee întreagă am rătă-
cit cu manuscrisul până îl văzui înțat
într-o tiparniță ca să capete trup.

Traducerea integrală mă obsedează
însă neîntrerupt. E o vârstă întreagă de
om de când o visez. Am aflat și un to-
varăș un erudit ebreist și orientalist
preotul dr. Radu. Cu cât piedicile sunt
mai urtase, cu cât ideea e mai absurdă
în împrejurările de acum cu atât nofta
mea de a traduce e mai inversunată.

O bună parte din diformitățile sufle-
tești pe care le înfățișează generația tân-
nără de azi va pieri atunci când citirea
Sf. Scripturi va ajunge o deprindere na-

țională. Din nefericire însemnătatea Bi-
bliei atât de clar înțeleasă de toate po-
poarele civilizate, la noi e nesocotită cu
desăvârșire.

Spunând acestea îmi revine în amin-
tire icoana lui Vlahuță. El auzind că
vreau să fac traducerea îmi spune foar-
te mișcat:

— Am auzit că vrei să faci o minune,
să traduci Sf. Scriptură. Fă-o dragul meu
Popoarele se împart azi în două: cu Bi-
blie și fără de ea, și noi suntem fără
Biblie. Când vei isprăvi am să te rog să
îmi dai voie să pui și eu ici colo o vir-
gulă, un punct, să te ajut și eu cu un
cuvânt mai potrivit, să știu că am pus
și eu ceva la acest sfânt monument de
atăta însemnătate pentru omenire.

— La care din cărțile Vechiului Tes-
tament vei lucra mai întâi părinte?

Cum îți spun, cu ajutorul sufletesc a
doi trei inși din toată țara românească
și în masiva nepăsare a celor 17 milioa-
ne, care mai rămân, am și început să
traduc Psaltirea.

— De ce ai ales Psaltirea?

Pentru că e cea mai necesară, fiind
și cea mai uzuală, dar și cea mai grea
de tradus. Trebuie să găsești ceva din
fiorul vechilor regi psalmiști.

— O vei termina pe curând părinte?

— Peste vre'o cincizeci de ani! pre-
sumnând neapărat că voi fi și înțeles
și ajutat cu aceiași râvnă ca și până azi.

Întreprinderea asta mi se arată une-
ori în tot muntele ei de absurditate. Să
traduci psalmi în vremea iazului și
charlston-ului. Inchid atunci cărțile,
șterg ce am tradus și arunc totul moto-
tolit sub masă.

— Vor anare în volume ceva din ulti-
mele lucrări publicate răsleț?

— În privința foiletonelor și imore-
siilor de călătorie care au anărut prin
ziare și reviste de vre'o patru cinci ani
înceoace am lăsat totul într-o comoleță
dezordine. Nu mă pot decide să adun în
volume această literatură risipită fiindcă
nu mai găsesc timp să transcriu, să a-
melioresc.

E cu puțință ca toate aceste foiletoa-
ne vor rămânea una din două: sau pen-
tru șioarecii din deceniile viitoare, sau
pentru cine știe ce paleontolog al ose-
mintelor mele literare.

— Dar călătoria în Țara Sfântă? Am auzit că va apare chiar și într-o limbă străină.

— E adevărat că a fost vorba odată despre o traducere în franceză sau engleză a impresiilor mele din Țara Sfântă. Între noi, eu socotesc încă că nu s'a născut francezul sau englezul doritor să mă tâlmăcească în idiomele lor respective. Nu pot însă să nu-mi amintesc o surprindere ce am avut însă de curând, cu venirea cunoscutului prieten al Românilor prof. american Charles Upton Clark aci în țară. Fiindu-mi dat să-l întâlnesc la Chișinău acesta îmi spuse că mă cunoaște deja din unele foiletoane ale mele din Călătoria în Țara Sfântă. Le-a citit cu interes și le-a și tradus pentru prietenii intelectuali din America.

— Ce călătorie nouă speră prea-curcine?

— În anul care vine un prieten al meu, om bogat și bizar, planuește să clădească într'un cartier de vile din Berlin un palat propriu. Nădăjduese că după ce palatul va fi acceș gata și complet mobilat, voi ajunge și eu să dorm în el visul câtorva nopți de vară. Aceasta e unica mea perspectivă de a mai vedea străinătatea, înafte de supremul exod pe care îl aștept din ce în ce mai mult.

— Ce nădejdi noi vi se deschid pe anul ce vine?

Nădăjduese că admirația și buna voință lumii noastre oficiale pentru străduințele, lucrările și persoana mea vor ajunge atât de departe încât voi fi nevoit să-mi îndeplinesc și ultimul vis și să mă retrag la mănăstirea Neamțului. Acolo dacă va mai dăinui seminarul monahal aș putea să fiu profesor fără să mai tulbur digestiunile oficiale și geloziiile particulare.

Cuța de amărăciune care-i închide vorbele nu putu să risipească însă licurirea ciudată din ochi ce stăruian departe, parcă într-o viziune. Și o clipă chipul acela blând cu barbă albă, în luminarea săracă a lămpii cu abajur din hârtie de jurnal, îmi aminti fără voce chipul Ermitului de Rembrand.

În fața acestei priveliști orice întrebare amuți. În asemenea clipe e greu să mai iscodești în cuvinte. Și am plecat

SANDU TUDOR

IN LINISTEA FJORDULUI

ION ORLEANU

Instinctiv, își drese finuta. O mândrie de obicei, cam kenese, i se întipări pe față. Cu masca astfel isprăvită, aștepta. Ochiul lucea intens. Aerul casii îl informase că nu toate pensiunile sunt la fel.

Puțin nervos, întoarse capul ca să privească încă odată. Marea verzue, spuma. Corăbiile pescarilor se jucau parcă de-a „baba oarba”. Fjordul, plin de culori, distila lumina cerului, atenuând albastrurile spre orizont ca o stampă japoneză. Vapoarele imobile, admirau pe gânduri panorama extraordinară, rostogolind fumul coșurilor cu nepăsarea unui oriental. Un hamal beat, țipa injurături amestecate.

Ion se gândi la un cocktail franco-anglo-hispano-norvegian.

Ca o femeie umblând în camera unui bolnav. — ușa se deschise.

Strașina curgea încet și regulat, adâncind tot mai mult groapa formată în zăpadă.

De departe, sirena unui vas saluta parcă apropierea Primăverii.

În cadrul de stejar al ușii, portret pălit de patina vremii, o servitoare bătrână privea cu ochi de faianță pe străinul care nu știa ce să facă în fața ei. Ion se gândea că un al doilea Rembrandt își zugrăvisse femeia din casă. Ar fi stat mult să admire dacă bătrâna nu s'ar fi mișcat. Poftit să intre, îi urmă pașii mărunți, dar siguri, prin încăperea servind drept hall. Ferestre mari, curate. Perdele, mobilă, tapet și covorașe, roz și albi. Aquarele corecte. Lampă cu abat-jour, din hârtie japoneză. Într'un colț, un Schiedmayer, de cel puțin două decenii. Deschis. Se cântase „Les blondes” de Fragon. O pendulă făcând șgomof pentru toate celelalte lucruri. Câteva cărți englezești, pe masa din mijloc. Pe un scaun, „Physical Culture”, ultimul număr și două „Film-Fun”-uri. Ceamlăc, în fund, formând un fel de seră. Parchetul lustruit ogîndă. Ușile vopsite în alb. O mare cutie de lăm, într'un colț, pe o masă. În fiecare despărțitură a ei, scrisori, jurnale, reviste.

Soare mai mult chiar ca afară.

Bătrâna se întoarse. Arăta cu mâna un fotoliu, apoi cu mîntă masura în mișcări, sui treptele unei scări cu rampa „Directoire”, uitându-se îndărăt la fiecare treapta ca și cum i-ar fi fost frică să nu fugă vizitatorul.

Gura însă, îi zâmbea candid, desmițind orice gând ascuns. Ion privea cărțile de pe masă. Le răsfoia încet, cu grije, având aerul că nu vrea să le spargă. La fiecare subliniere găsită, se înfiora, gândindu-se la femeia care, poate, a stat, și-a meditat cu ochii pierduți, rându-rile datatoare de neliniște.

Se gândea la stăpâna cărții, fără să-și dea seama că poate ea aparținea unui bărbat. Era chiar atât de sigur că o femeie a subliniat fraza aceea, încât, când o tânără fată veni grăbită, din fund spre el; își pierdu cumpătul. Ea, cu ochii limpezi de orice gând se apropie salutându-l prietenește. Ion abia răspunse. Se tulburase numai văzând-o. Auzind-o vorbind, își reveni oarecum. Sămțul realității îi dăduse curaj să se domine. Ea se așeză, cuminte, zâmbi politicos întrebându-l este baron sau conte. Ion refuzând titlu, explică cum în România nu ar meni voce să fie nobil. (Cel puțin în

Ea, răspundea cu cea mai mare prudență posibilă.

O lăsa să vorbească. Îi era mai, corăbiile de ajuns ca să nu supere. Ochiul marș proape negri în albastrul lor ultramare. Nasul drept. Gura potrivită. Bozele cerenoase. Dinți admirabil aliniați. Gât lung și grațios. Mănile mici și albe, buzul extrem de mlădios. Piciorul plin de mic. Sănul înfingându-și vârfulile cu mătasea rochiei.

Vorbea repede, oprindu-se câteodată să răsufle.

Atunci privea în față, pe Ion, cu simțitoare, încât el rusinat se simțea în locul lui, acolo, în fotoliul roz și strălucitor pe jos în volane, ca o fustă ușoară.

Apoi vorba își relua cursul, mai de câte o plângere mai ridicată a ei pentru inexistența unei vieți sportive în România și tot restul Europei răsărită.

Ion o admira cât de bine pronunța francezește. Și admira deopotrivă și noștințele. Găsea chiar că știe prea puțin pentru o fată tânără. Îi admira moartea, a brațelor, a profilului pe care armonie și proporție, bucurându-se nu are și ea bărbia prea lată, ca toate artistele de cinematograf americane, despre care îi vorbea cu atâta cărare. În sfârșit i se recomandă stăruința lui în a ști dacă are de-a face chiar cu gazda: „Abba Larsen, fiica să, pietăreșci și în același timp sportivă, înfocată în fața Celui de Sus. El, a-lând-o, zâmbea, având aerul să-i știe „Da știu!”

Afară, răsete puternice se auzeau, ba îi explică proveniența: se întorcu ski-jourii. Ca o desmițire, în același timp în cadrul ușii apăru stăpâna.

Se vedea că e ea după felul cum i luia, intrând, cu privirea, întreaga Arpăre, cu un luciu al ochilor, duindu-se protector. Numai un proprietar sau mare colecționar au asemenea peț. Fata se simți deodată, stingherită. Și îi zis că privirea d-nei Larsen o apă sub jugul ei odată cu celelalte lucruri.

Bătrâna, bănuitoare înaintă. Partea era prea des pentru a putea fi luat ca natural. Și apoi, felul cum începea la rea, da de bănuiri. Sprâncenele bleo ajunseseră aproape negre. Ochiul abluca cam turburi. Nasul făcând eforturi ce jungă cu vârful, bărbia. Pielea uscată căzând în pungi goale ca un balon sumflat. Pieptul puternic, puțând să se platforma-i solidă chiar și o grădă cu flori. Bluza se strângea la talie într-un corset 1905.

Silueta d-nei Larsen însă, era desprinsă de acelea ale elegantelor din tinea portretelor lui Hellen.

Rochia de moir, neagra, foia în proprietăreșci dându-ți răul de masă. Ion, ne mai putând răbda, își încheie privirea spre Abba.

Aceasta crezând că el îi indică liamentul prezentării, se sculă brusc Al o politeță neafectată numi doamnei Larsen pe noul oaspe. Mamă-sa după cel sură de sus până jos pe străin, cu parcă să-l prețuiască în vedere un citățiu, zâmbi politicos întrebându-l este baron sau conte. Ion refuzând titlu, explică cum în România nu ar meni voce să fie nobil. (Cel puțin în

...mire). Doamna, ca o adevărată burgheză, se revoltă. Pentru ea asta însemna ceva mai rău decât bolșevismul. Întrebă deci ce are de gând să facă în țară în revoluție. Ion răspundea, argumentând plictisit.

Abba, indiferentă, admira un atlet american într-o revistă.

O admirabilă zeiță a ninsorii, își făcuse apariția în odăce. Imbrăcată de sus până jos în alb. În picioare, ghețe cu blană. Pe braț, patinele. Părul negrit. Ochii verzi, închiși. Dinții bine așezați, mustrând cu poftă din carnația însângerată a buzelor ca două felii de portocală.

Un moment rămase nemișcată. Apoi veselă, scutură cu putere mâinile celor două femei. Ion se sculase în picioare. Se înclina ușor, vrând să-i sărute mâna. Dar ea, pe când d-na Larsen indicându-l spunea „Miss Lillian Maxwell”, opri hărită gestul străinului printr-o atletică strângere de mână. Ion încercă, o privi cu ochii stupezi ai omului care nu știe ce trebuie să facă.

Lilian văzându-l răsă atât de tare, atât de sănătos și fără creștere, încât cele două norvegiene se priviră nedumerite. Într-un salt ușor, miss Maxwell înclinându-și capul, își luă bună ziua de la toți.

Și ca o zână a sportului, apărută un moment la lumina rampei, se topi în umbra coridorului lăsând în urmă parfum de brad și verbină.

Ion Gurbea se simți sufocat.

Masa se slărise într-o liniște religioasă. Și ca orice masă de pensivitate, într-o mărețată bună creștere. Ion observă pe Lillian Maxwell. Abba râdea unui englez atletic și roșu ca un Bordeaux vechi. D-na Larsen, obosită de mâncare, continua să mestecă o iluzorie bucată de prăjitură, în timp ce, bătrânele domnișoare engleze șopteau neliniștite că „avrenea care nesigură”.

Sala de mâncare obișnuită. Alb și gris Argintărie „Cristofle”. Pomiere cu jumătate încărcătură, artificială.

Mâncarea fusese mulțumitoare. Peșele se ferise să albă oase. Cartofii înlocuiseră în parte pâinea.

Desertul deslega oarecum pe toată lumea. Mutismul avea să înceteze. Lillian nu a măr și-l curăța de coajă.

Ion neobservând-o, vorbea cu d-na Larsen privind pe Abba. O englezoaică socotită cu cale să-l întrebă dacă femeile române se ocupă cu binefăcerea. Ion se întoarse. Închise ochii. Pe safa, vecina sa de masă, citi o durere neobișnuită. Lillian se trase puțin. D-na Larsen sări ca și cum s-ar fi întâmplat un accident. Ajungând însă la Lillian, în fața sfîmței sgârșituri de pe deget, rămase nedecisă, în picioare, neștiind ce să facă. Spăima prea mare îi era acum o povară.

Abba, vorbind cu tânărul de lângă ea, răsturnă solnița.

D-na Larsen isbucni în hohote fără sărșit spre mirarea generală. Ion, cu ochii prea lucitori, privi spre Lillian. Miss Maxwell făcuse un bulgăre de pâine și ridicând brațul, răzând îl asvârli în față. Abba atunci plânse la pieptul fetelor bătrâne din Scoția. Englezul îi dadu un zâmbit strigându-i „Hallo, hallo, Abba!” ca și cum s-ar fi chemat câțelul.

Skyurile stau aliniate în zăpadă. Căsuța norvegiană se răsfăță la soare ră-

zând peisajului cu tot șiragții dinților strălucitori, dela ferestre. Acojerișul purta o zeghe albă de omăt pe spină. Sub streșină, la mijlocul fațadei, un cap de cerb privea, ieșit mănecol din bârne ca și capul clovnilor prin cercul de hârtie, apusul iluminând coastele fjordului. Ion urmărea cu ochii umbrele vinete ale brazilor, cum în cascade mătăsoase, ajung până la volanul de dantele crăme al măști, scutură bine pe coastă de un vânt cald și destul de blând ca pornire. Skyeurii alunecau de colo până colo, ca niște gnomi înaripați ai pădurii.

Orgile crepusculului făceau ora prefăcătoare. Toate femeile ca îmbrăcăminte, aveau aerul unor stele londoneze de „music-hall”. Orașul se întuneca pe măsură ce soarele, cu o lămâie asvârlită din port se afundă în apa roșiatică. Abba făcea pe vulpe. Cel care o ajungea aproape, era tânărul dela masă. Lillian, rămasă în urmă, cârmi printr-un telemarek admirabil spre Ion, încercat cu skyurile ca un veritabil gentleman, seara, în ghețe de box. Miss Maxwell încercă să dea amicului său „John” câteva lecții de sky. Renunță însă imediat. Observase că nu o ascultă.

Ion o asculta totuși. Dar numai privind-o. În sfârșit, ea se simți jenată. Plecă privirea și brusc îl apucă cu mâna brațul. Ion o lăsă să facă gestul fără nici o mirare. Se aștepta să-l boxeze. Era și trist și vesel. Trist, pentru că vedea bine că nu e nimic pe lume capabil să inducă pe sufletul unei astfel de fete. Vesel, pentru că libertățile Lilliane îl intrigau. Uita că Englezii se pot prea bine înbăia cu fetele, în mare, dar ea, apoi seara, în salon, dacă unul din ei s-ar mai mult de 5 minute de vorbă cu aceiași fată, trebuie să ceară în căsătorie. Zâmbi sceptic, Lillian însă, foarte serioasă, îl atrase spre ea atât de aproape, atât de aproape, în cât el își pierdu orice curaj sau înțelțivă. Ea șopti atunci, atingându-l cu respirația egală și lină, ca un vaporizator funcționând bine: „Știu că mă iubești. Ești prost, nu faci nici sporturi. Ești bine. „John” cu toate acestea și eu...”

Nu avu însă curajul să isprăvească în mîntea ei crezuse că va fi ușor. Asta, pentru că până atunci nu avusese decât experiența flirt-ului. De data asta, însă iubirea era adevărată. Tăcu, încrămențit. I se pără deodată că ceea ce făcuse era extraordinar. Privind mai bine se îngrozî. Plecă ochii ca și cum ar fi căutat pe jos un obiect pierdut. Ion, surprins și fericit întinse mâna. Ea se rezemă de braț făcându-se într-adevăr obșită. Fusese de alătea ori susținută astfel? Totuși i se părea că-i pentru prima oară.

El o strângea șoptindu-i: „Lillian, Lillian!”

Vulpea se întoarse, prinsă. Abba abia atunci observă pe Ion.

Văzuse și pe Lillian. Nu se mirase însă. Știa că este permis.

Se despartă câteva sticle aduse de tatăl Lilliane.

Se închină pentru Abba și ceilalți. Departe, vapoarele șirnaia marea într-un sens sau altul. Cerul senin reflecta lumina rămasă, ca o oglindă. Casele de cărămidă de pe cheu priveau încrămențite sportmanii întorcându-se. Ion se gândea că e liber să ceară oricând pe Lillian. Era independent și ca tot astfel. Se simțea prins. La gândul că Abba însă nu fusese geloasă, se întristă. Se socoti prost observator. Își făgădui altădată să se creadă mai puțin irezistibil.

Lillian îi răsă atât de frumos încât uită tot.

Ajunseseră.

Masa de seară. Cafea cu lapte, Cornuri de cozonac. Lumina lămpii, rozic cași a-bat-jour-ului. Cristalurile de pe masă luceau obositor. Aceiași lume. Aceiași vecine. Lillian răzând, spre sfârșit se sculă în picioare. Cu coșca de porțelan goală ținută în sus, vorbi despre durerea plecării. D-na Larsen asculta comod, fericită că are un bun prilej de digestie. Ceilalți ascultau indiferenți sau înduioșați. Ion se gândi la o glumă de prost gust. Pentru asta, se întristă. Lillian isprăvi. Fetele bătrâne din Scoția scoaseră batisetele. Abba, nepăsătoare, învârtea farfuria de fructe ca un dar. Se ridică M. Maxwell. Fu mai clar și mai scurt. Anunță plecarea familiei sale pe a doua zi. Ion întindea neîncrezător, capul. Nu putea pricepe. Crezu că este mistificat. Bănuî o conjurație de încercare. Privi spre Lillian. Ea zâmbi vag ca și cum nici n-o fi înțeles ce-i spun ochii. Oarecum asigurat, Ion gândi că toate acestea erau obșir peste măsură. Ca să arate în același timp că nu gustă astfel de lucruri se sculă să plece.

În urma lui Lillian, declară: „E foarte simpatice românul ăsta. Păcat că d. Gurbea nu-i mai sportiv”.

Nimeni nu o contrazise. Abba însă o privi stăruitor.

Lillian susținându-i privirea, o întreba dacă nu o doare capul. Abba răsă scurt. Ajoi, înfricoșată privi lampa.

A doua zi familia Maxwell părăsise pensiunea „Otilia Larsen” încă de la 9 dimineața. Ion dormea. Când la 10 jumătate se dăduse jos, hall-ul gol nu spunea nimic. Avea însă aerul acela părăsit pe care orice cameră îl găzduiește după plecarea celui care-o locuise. Servitoarea nu știu să-i spună nimic despre Maxwelli. Plictisit, lua cafeana.

Înceu, ca la o înmormântare, pe o așă făturalnică. Abba intra. Ion o privi. Dna aerul ei sobru înțelese că s'a întâmplat ceva. Crezu că nu dat pe față gluma părăsirii Lilliane. Abba privind-o înțelese. Simți că-l iubește și că numai pentru asta nu e în stare să-i facă nici un rău. Îl socoti prea încrezător în sine. Se gândi la o răzbumare. Răsă deodată: Tipătul unei fiare în liniștea crângului. Ion se înfricoșă. Abba răspunse salutului ei senin și provocator. Ea se dușe repede spre cutia de corespondență. Alise de acolo câteva scrisori. Veni la masa bărar, încet, cu plăcere. Li aruncă scrisorile aproape în față. Toate erau adresate maiorului Maxwell. Ion tresări. Abba, tremurând toată înău totul și cu gesturi de compuse, scris apăsut noimi adresate: „Englitera. Greenwisch. Flower-Street 14 Maxwell-Cottage”.

Ion când citi ultimul cuvânt simți că-i dau lacrimile.

Se ridică brusc. În fața lui, speriată. Abba, apărea rugătoare.

El o înlătură cu privirea. Făcui și fără puteri, ieși.

Ușa rămase deschisă. Un curent rece pătrunse în odăce înfăcându-l pe Abba să-și strângă umerii.

Pendula bătea 11.

critica literara

N. DAVIDESCU:
Cântecul Omului

Spune, undeva Paul Valery că poetul ce s'a sfârșit Rainer Maria Rilke „a făcut abuz de singurătate”. Poetul lumii văzute geometric, avea, fără îndoială, o pronunțată notă de imputare omagială pentru viciul nobil al confratelui de alt vis și de altă adâncime. Asumându-ne rolul acestă gîngăș de procuror sever al vieții spirituale, am putea continua fără să greșim prea mult, linia sîmnoasă a imputărilor pentru fiecare poet în parte, începînd chiar cu recea distincție a lui Valery.

În familia lirică românească cu foarte puțini strămoși înalți, dar cu o foarte activă silință contemporană, locurile și onorurile cuvenite fiecărui poet în constelația literară, se pot stabili mai ușor iar iberarhia își poate impune singură legile de fier. Criticul, nu va avea decât rolul insignifiant, de-a consemna aparițiile. Diferențierile se vor face mai târziu, când toate varietățile florei poetice se vor reliefa suficient.

Abia, după consumarea croică a Nașterii simboliste, s'a isbit clasarea ei în istoria noastră, atât de depărtată și luminoasă față de împotmolirea semănătoristă. A trebuit să se ivească lirica gândită a lui Eminescu, pentruca să poată fi cu puțință o distineție și o situare a ei, dincolo și mai sus de trubadurii ce l-au precedat—adică o diferențiere vădită între *Viers* și *gîndirea lirică*.

Tot așa, a trebuit să vie palida reînviere a cântecului simplu, ridicat în câteva triluri numai, a trebuit să renască chitara sunetelor sumare a câtorva poeți de astăzi, pentruca o poezie scrupulos gândită ca aceea a lui N. Davidescu să-și poată căpăta marile ei prerogative, deosebită în corul contemporan, ca un Stradivarius printre mandoline.

Începem această cronică cu o imputare a lui Valery.

Dacă poetului german i se putea spune că „face abuz de singurătate” nu este mai puțin îndreptățită și nu este mai inferior elozioasă imputarea ce-am putea-o face lui N. Davidescu: abuzul de gîndire. Exercițiul divin al gîndului încercat

în cîntec, rigoarea acestui înalt joc asupra cuvintelor și imaginilor, poate singura învinuire a recenzentului literar, pentru a cere capul poetului.

Capul, care a stăruit în poema de construcție, în cartea aceasta ce conține o mare și unitară poemă, gândită cu credință și artă! Chînul acestei atitudini de eruciat strâns în gîndire, scrupulozitatea dureroasă de-a nu risipi un singur vers fără controlul organizat al gîndirii, conștiința trează în fața armurii strâmte u versului pentru a putea cuprinde o radieră integrală a cugetării — sunt însușiri puțin obișnuite în lirica noastră ce-a arătat o atât de neînsemnată grijă pentru scumpetea sobră a gîndului.

Firește, bătaia inimii ritmată în strofe plăcute, e o realizare cu prețul ei netăgădnit, cu frumusețea ei acceptată.

Dealtfel aproape întreaga noastră lirică strălucește în romanță de amor sau în marșul revendicărilor populare, de război sau pace.

Dar, tocmai aici aflăm toată valoarea acestui nou cîntec, în această întăietate acordată frunții, în această carte profund izolată pe-un cer ignorat, prea înalt și dificil.

Poezia lui Davidescu, isvorită din porunca de-a închide o atitudine, era firește, să nu cadă în confuzia de care abia s'a liberat Lucian Blaga — de-asi rezuma arta la jocul secundar al imaginilor. Feconditatea acestei treceri sobre prin poezie, cu îndoita predestinare a trimisului și cuvîntătorului, Davidescu a înțeles-o:

Noi trecem însă ca o superbă întrecere
[de seceri
De-alungul ogorului început,
Și ne mulțumim să lăsăm în ochii tre-
[cătorului tăcut
Strălucirea 'nbelșugate-i noastre treceri.

Lumea tăcută,
Asculă'n ecoul pașilor noștri cum rînd
[pe rînd
Pădurea și oceanul slăvesc murmurînd
Înfățișarea noastră demnă de-a visului
[fîntună.

Poezii frumoase mai sunt încă în literatura noastră, dar o mai fermă, o mai susținută și mai limpede unitate într-o carte de poeme, destinată să reprezinte poetul, nu cunoșc.

În Davidescu, regăsești însușirile inițiale ale poetului de largă umanitate, deși pe un fond singular, deși cântecul acestei umanități se înalță la individualitate și început, deși poetul depășește cu personalitatea lui uniformul cântecului colectiv.

Lectorel să stăruie, împreună cu mine la pag. 83 sub titlul „Strigător în pustiu”:

Am rămas doar cu mine
Și cu zările depărtate.
Și e mai bine
În liniștea și'n rodnicia mea singurătate.

Ea vorbește cu propriile mele cuvinte,
Și limba ei curată nu mînte
Și nu mă înșală
Cu amăgirea goală
Și cu fâlărnicia tovarășilor, mai înainte

Soarele când îl găsec, astfel, e-al meu
Și nu se mai stinge cu cei arăfați
Și isvorul găsit
E merit să curgă mereu
Și, neconținut.

Să-mi împropăteze trupul istovit
Și să-mi spele ochii injectați
Și gâttele argăsit
De praful și de oboseala drumului
[conținut.

Iarăși nimic mai firesc, ca o asemănătoare gîndire să-și găsească tiparele cele mai clare. Dacă în sunetul inimii, confuziile crește oarecum misterul, într-o expunere amplă de gînd, limpezimea e într-o deosebită convenabilă.

Inima cea vie pătrunsese în închisoare
Spărsese 'ntunecatele ei porți,
Și zămislise viață printre morți
Și printre boînavi de 'ntunerie, soare.

Cartea de poeme a lui Davidescu de găsi corespondențe spirituale numai de lectorul educat în poezie și disciplinat de cugetare, pentrucă „finuta demnă” a poetului e prin firea ei exigentă.

Nu înseamnă că ne aflăm în fața unor opere hermetice, lucrată în material făcînd raporturi cu lumea înconjurătoare, pe

Dimpotrivă, „Cântecul Omului”, pe limpezimea și prin vasta umanitate ce își chide, poate fi socotită, una din cele mai comunicative opere. Carte ce va duce fiind înălțată din elemente fără moarte într-o formă de artă, egală cu conținutul acesteia.

— Să-i facem loc prietenii, în bibliotecă printre cărțile scumpe ceasului nostru de lectură severă.

SERGIU DAN

note

În curînd va apare volumul de poezii: „Mîna de praf”, datorit d-lui Ac. Gregorian, din care publicăm în acest număr poezia „Ruga de veci”.

O care bună e un prieten prețios, ites aceea, recomandăm cu plăcere noua serie a DICTIONARULUI DE CITAȘI ROMANEȘTI de B. Marian.

Această folositoare lucrare, — tipărită frumos, pe hîrtie velină, în format patlativ, — e absolut trebuincioasă oricărui cărturar, dar mai ales studenților raiceșilor și elevilor școlilor speciale, ca

Se vinde cu 50 lei, la toate librăriile din țară. Cu prilejul acesta, recomandăm și DICTIONARUL DE CITAȘI STRAINE, al aceluiaș autor, ce costă 100 lei.

Volumul „Stampe” de I. Valerian e un frumos succes de librărie.

A apărut romanul „Prin fumul Căminului” de d-na Ana Luca, asupra căruia d. N. Davidescu va face într-un număr apropiat o dare de seamă amănunțită.

T e a t r u

cronica dramatica

Teatrul Regina Maria: DON CARLOS.

Don Carlos este a patra dintre operele dramatice ale lui Schiller, marele romantic al teatrului german, terminată după Hořil, Fiesco, Intrigă și Amor. Este o operă de tranziție între lucrările din prima tinerețe și capodoperile de mai târziu: Maria Stuart, Wilhelm Tell. Avântul clocotitor, umanitarismul larg, dar și lipsa de unitate, de echilibru, lungimile trădează tinerețea autorului (25 de ani!). În Don Carlos sunt două teme, două conflicte pe cari Schiller a încercat, fără succes, să le unifice în jurul personajului titular. Întâiul conflict, de natură intimă, sentimentală: Regele Filip al Spaniei s'a căsătorit pentru rațiuni politice cu tânăra Elisabeta de Valois, ce fusese destinată fiului său Carlos. Aceasta continuă să iubească pe Elisabeta. De aci, cortegiul de indoeli, bănueli, dozii, minciuni, intrigi, răzbunări. Al doilea conflict, de natură politico-umanitară, între Rege și Marchizul de Posa: întâiul, reprezentantul absolutismului monarhic și religios, celălalt purtător de cuvânt al ideilor înaintate, libertare, pe cari vrea să le răspândească, să le facă să triumfeze cu ajutorul prietenului său Don Carlos. Iar de privim mai atent descoperim o a treia temă, pentru noi poate cea mai interesantă: drama sufletescă a Regelui Filip, a omului slab în fond, doritor de sprijin și dragoste, de simț de oameni și împrejurări să poartă masca severității, a tăriei.

În Don Carlos, Schiller a încercat pentru întâia oară versul iambic de 5 picioare, alb, ce a fost dus la perfecțiune de Goethe în Ifigenia și Tasso, vers specific german, ca și intraducibil. Versiunea în proză la d-lui Rodan e, pe ce se poate judeca fără text sub o formă de genere curată, fidelă. Vom releva totuși o greșală oribilă ce se repetă: în actul 3 Marchizul de Posa, în al patrulea Regina se aruncă la picioarele Regelui. Acesta le spune (în germană): *Doch stehen sie auf, ceace s'ar traduce: Dar sau ci sculați-vă, sau chiar simplu, sculați-vă. D. Rodan după dicționar citește: Doch=Totuși, și traduce: Totuși sculați-vă, ceace nu are nici un sens.*

Spectacolul dela Regina Maria s'a desfășurat în ritm viu, neobositor, cu numai 2 pânze mari. Tăeturi, concentrări abile. Două greșeli: tăcerea scenei de audiență colectivă din actul 3, cu admiralul Medina Sidonia, capitală pentru caracterizarea Regelui Filip, și plasarea scenelor Lerma-Carlos, Posa-Carlos în actul 4 în anticamera Reginei, totuși ușor de transformat în „galeria din palat” cerută imperios de text.

Figurația cam de teatru de păpuși, Detail și decorurile, frumoase în sine. S-ar părea că privești o scenă vastă prin micșorător. Tronul e un tronuleț, candelabrele sunt iucării (în sala cea mare de audiență). Montarea realistă voită de regisor a necesitat adaptarea la proporțiile scenei dela Regina Maria, și în urmă, de preferat „stilizării” artificiale (care ar fi putut însă da impresie vast). Don Carlos, în forma prezentată

de d. Soare, prin tăeturile operate, e exclusiv dramă de familie. Scena Rege-Posa apare mai deplasată ca oricând. Deaceia proporțiile miniaturale nu suferă. Uităm că suntem la curtea împărăției „în care soarele nu apune niciodată”.

Imposibili, de uccalificat: d-nii Delvecchio, Talianu, Gărdescu în Alba, Domingo, Lerma. Cel de-al doilea reușește fără să vrea, o caricatură grotescă, dar Domingo e mult mai mult sau mult mai puțin decât atât. În schimb bine, just ca glas și impresionant ca apariție, d. Groner în Cardinalul-închizitor.

Rolul Regelui Filip nu a fost epuizat, adâncit, cum ne-am fi așteptat, de către d-nul Storin. Desigur, actorul acesta, ca întotdeauna admirabil în expresivitatea sa concentrată, a putut și de astă dată apare bine aceluia ce luau cunoștință de piesa lui Schiller din chiar spectacolul de Vineri seara. Dar pentru cine cunoștea pe Don Carlos, și îndeosebi rolul regelui, cu amănuntul, dinaintea spectacolului, interpretarea d-lui Storin a fost de multe ori neîndestulătoare, pe alocuri chiar alături de rol.

Regina d-nei Sadoveanu, o bucurie pentru ochi. Fără exagerare, cea mai frumoasă apariție în teatrul românesc de câțiva ani încoace. O armonie încântătoare de costum, cap, gest, atitudine. S'în joc grație, melancolie și când a trebuit, demnă fermitate faceasta proaspătă la d-na Sadoveanu).

Principesa Eboli: d-na Zimniceanu. Actrița aceasta e bună, știe mult, e frumoasă în scenă (dar n'a fost prea fericit îmbrăcată) și rolul ei se potrivește de minune. Nimic mai mult nu se poate spune. Efortul creator de a trece dincolo de ceace vine de-a gata, nu a existat.

D. Bulandra, în interpretarea rolului titular, a fost ajutat de nervozitatea caracteristică în glas și gest, ce o aplică greșit în alte roluri dar care acestuia se potrivește, de volubilitatea în mișcare și vorbă (dela Cyrano până la Carlos) progresele de dicțiune sunt remarcabile, dar și proza e mai ușoară decât versul), de știința de a purta costumul. Firește, emoția, acolo unde era necesară, nu a existat. Dacă în scena audienței la tatăl său, Carlos al d-lui Bulandra a avut accente convingătoare, apoi durerea prințului în fața cadavrului prietenului s'a rezolvat în strigăte goale ce aminteau momentele cele mai penibile din Cyrano — și alte roluri.

Extrem de simpatic, Posa al d-lui Manolescu. Fără avânturi mari, fără elanuri exagerate, a fost pe aproape așa cum așteptam să fie: cald, intim, vibrant, învăluit cu glas (și aceasta a fost o plăcută surprinză) plin, sonor, înținerit. A ratat numai ultima-i scenă, a explicației cu Carlos, dar poate era obosit în audiența la rege a avut o măsură, un ton fundamental de gravitate ce-au atenat fericit bombasticul obositor al tiradelor sale. Cele mai bune scene ce a avut au fost însă cele cu regina, ne-a lăsat să bănuim că scrisoarea către Wilhelm de Orania nu e chiar de tot mincinoasă.

Un demn efort artistic, spectacolul în genere (să uităm, să încercăm să uităm pe ignobilii Albu, Domingo, Lerma) nu succes pentru d-nul Soare care însă, lu-

crucios, a fost slab în organizarea scenelor de ansamblu (din fericire nu multe). În deosebi, scena ultimă a actului patru, dată peste cap, nereliefastă în punctele culminante, neclarificată în treceri, din cale afară tipată.

Iut.

note

Trebuie să precizăm că nu împărtășim părerea debutantului nostru cronicar intrale teatrului, despre d. Gh. Storin în rolul regelui Filip II. Cum din piesă se făcuse o „capitală tăetură”, cum de altminteri în documentata cronică, d-sea remarcă însuși că regia a subliniat numai o latură a piesei, cum era un lucru știut că spectacolul cunoșcuse un număr restrâns de repetiții, realizarea d-lui Storin masivă, trăită formidabil de intens într'unele momente, trebuie privită cu totul altfel și în deosebi trebuie indicat că numai unele momente i-au scăpat, și că mai ales nu a fost alături de rol.

C. P.

LUMINIȚA

Miercuri seara a avut loc la Teatrul Național premiera noiei piese originale: „Luminița” de Tieu Arhip. Părerile pot fi împărțite asupra valorii acestei piese. Un lucru ni se pare nouă, că nu se poate tăgădui: onestitatea artistică a

acestei lucrări și surprinzătoarea creație a d-nei Marie Filotti, deosebită de tot ce a dat în ultimii ani. Ne vom ocupa mai pe larg în numărul viitor, despre acest spectacol.

p l a s t i c a

SABIN POPP

Un faire-part inserat în rubrica pentru morți a „Universului” pomenește în două-trei cuvinte din partea familiei îndurerate, de înțetarea din viață neașteptată la Viena, în dimineața celei de a doua zi a anului Nou a pictorului tânăr de treizeci și doi de ani Sabin Popp. Imprejurările morții lui ne sunt necunoscute. Dar aspectele prinse în cadrul de cele mai multe ori pătrăt al pânzelor lui atât de curate și adâncite ușor în cea mai dutoasă și prietenească simțire, ne-au întregit de ani de zile (și totuși atât de puțin!) chipul unui suflet, pe care l-ai vrea veșnic alipit, ție să-ți fie de fiecare clipă un ochian întors spre zări de limpezime și tihnă. Poate că pătajenul întunecat al morții țesea de mult în ungherele cele mai ascunse pânza sportivă zi de zi din fire cu dibăcie trase și înținse să încurce în jocul lor de glumă și de moarte tinerețea apăsătoare a cuiua pentru care numai fața răzătoare a vieții părea să existe. Familia, cu grijă și păstrătoare a tradiției boerestii ce vrea în asemenea împrejurări lângă patul celui istovit de cancerul bolisticii, mâna de încurajare și expertă a unui lecuitor vestit de peste graniți, va fi îndrumat spre Viena cu doctori neîntrecoși și mari profesori, pe cel scump ei, mădular rupt de omeniești și străine suferinți. Acolo, în orașul „Momentelor muzicale” ale lui Schubert, cumostalgii deșteptate în suflet la fiecare răspântie, s'a stins într-o bună dimineață de an non lumina blândă ce însuflețea atât de liniștit privirile pictorului. Ele nu vor mai cădea deacuma asupra lucrurilor îndrăgite ale flori, oameni și peisagii. Mâna fărâtoare de frumos a pictorului, întepenită se va fi așezat cuminte deacurmezisul pieptului neînsuflețit și va fi căpătat în nenăscare acel aer de sfîmțenie ce-l cîtim deopotrivă în frescele bizantine ale bisericilor de țară și pe chipurile, dragi pictorului, strănse laolaltă în „Portret de familie”.

Tripticul acesta, unde cel dispărut, soția sa și familia aceea își ocupaseră locurile lor după cuviință și bătrânească tradiție, ca într-o frescă seculară citorii unei biserici cu copiii lor, a fost după cuvântul de înfărire al celor mai deosebite în păreri cu alte prilejuri autorități critice, cea mai de seamă manifestare picturală a Salonului Oficial de anul trecut. Mărturisirea aceasta își capătă tot relief, amintind că acelui triptic simplu îi ținea tovărășie pe același zid și pe celelalte, pânze pentru care iscălitura maestrilor e un gir de mare preț.

Caut să-mi chem în minte un detaliu sau altul, pe care să se sprijine ca în sistemul unei părghii, toată greutatea de sens artistic a lucrării. Și detaliul acela nu-l văd rupt din vre-o regiune oarecare a pânzei acoperite cu strat subțire de culoare.

Nu, el nu e în pensulă și în apropierea ei de senzație. Artă lui Sabin Popp e a unui contemplativ și cătuși de puțin a unui senzual. Ea păstrează din senzație numai exact corespondentul unei bucurii primăvarațice, cu totul interioare și muzicalizate, pentru care frăgezimea de

SABIN POPP: PORTRET DE FAMILIE

chipul a unei flori e pretextul unei melocii perfect desprinsă de contingente, ușoară, aeriană. Tesută din penumbre și cenușuri, ca un văl ce se lăsa lent pe un nud tânăr obosit. Astfel cum ni s'a înfățișat în lucrări mai vechi, unde o dăra adumbeită și nostalgică puneva suavitatea celor mai nepăsătoare cliete ale tinereții.

Dar încă depe atunci, sensibilitatea pînă de tăbăce presupunerii a artistului, cu înțelegerea acea inteligentă clară a raporturilor de culoare și formă dintre un peisagiu concret, nu siluia întru nimic aceea mândră de sine clădărire a peisagiului, ce se sprijină pe schelele unei conturări vajnice și tierrești. Panerea în cadrul capătă la Sabin Popp, valoare de demonstrație. Pânzele sale cele mai multe sunt tăiate voit de o ramă lată, pătrată. E în alegerea aceasta ceva din indiferența superioară a omului de lume, ce se mîscă potrivit unui cod primitiv mii de simboluri poleite, printre mii de convenții ușurelne plăcute ca regulile unui joc. Este ceva din scepticismul artistului stăpîn pe sine, dispunând de neînmărate rezerve spirituale în fața însăși a operii create. În sfârșit cadrul pătrăt poate fi înțeles ca un fel propriu de a traduce egalitatea de sine a gândului de artă, perfecta exclusivitate a oricărei preocupări străine.

Înțelegerea puțin comună a mijloacelor și procedeelelor artei, constituia întoarsă asupra faptului însuși al zămislirii operii de artă, atitudinea obiectivă ne-ar fi dat în domeniul literaturii un bun romanțier, pentru care lumea din afară există. În artele plastice au determinat fiziologia unui portretist pasional de originalitate ireductibilă, de caracteristica unică, de expresia particulară a fiecărui model ales. În „Cele trei su-

rori”, în „Portret de familie”, Sabin Popp a realizat grupări de portret apropiate laolaltă de același fel simp al tratării deosebite până la perfectă delimitare a unor universuri morale exclusive, prin vre-o găselniță fericită de puțină greutate în conspectul gener al compoziției.

Artă de portretist a lui Sabin Popp vrea omeniește spre timpuri mai îndurate, când individul era văzut în cadrul unei comunități, unei instituții sociale cu viață de sine, cum era nu mai încheiată ca în zilele noastre. I milia, Sămburele de lumină ce trimete raze din centrul acelei comunități și mărturisă întregirea nevăzută, l-a de gropat Sabin Popp din inima lui cu i clinări pioase. El hrănește aneolă pes fruntea bătrânului Cernat, voioasă și viosie pe fața copiilor săi. Cu acest portret, Sabin Popp a atins o măreție mistică, ce înscamnă hipostazarea unor sentimente și altfel generoase, dar pe ce sufletul tinerețului de azi le încesă din ce în ce mai puțin. Același portret deschis multora ochii asupra felului cum tradiția artei bizantine dela i poate fi continuată în sămburele ei viață și în înfățișarea ei, de către arculță a pictorilor contemporani.

Sabin Popp era pentru aceasta, dar indiferent de aceasta, o speranță temerară de viitor a picturii românești, vrut hotărîrea lipsită de înțeles a soției să-l smulgă celor dragi, în dimineața celei de a doua zi de anul nou la Viena pe zugravul tripticilor sfinte. Nume lui scris cu litere civile, va rămăneșters într-un colț al portretului de i milie, nesters în carnea mare a artei românești.

AUREL D. BROȘTEANU

in străinatate

VIATA LUI GOETHE

INTR'O EDITURA FRANCEZA

După nenumăratele studii biografice, critice, apărute în limba germană asupra lui Goethe, de la moartea acestuia și până în zilele noastre, avem acum, în seria „vieților oamenilor iluștri” editată de librăria Gallimard (Nouvelle Revue Française), se pare pentru întâia oară o biografie completă a lui Goethe în limba franceză.

În nici 500 de pagini de format obișnuit al cărții franceze, Jean-Marie Carré povestește concis, viu, sezisant viața de 85 de ani, atât de bogată în evenimente, a uriașului literaturii germane. Această concentrare, care nici un moment nu se rezolvă în superficialitate, așază viața sufletească a lui Goethe în cu totul altă lumină decât cea cu care ne obișnuisera cea mai mare parte a biografiiilor germani. Ajunseser, grație acestora, un fel de convenție universală și tacită, de a vedea în Goethe personificarea perfectului echilibrului sufleteș, a liniștii superioare, a armoniei facultăților. Singur, dintre germani, Emil Ludwig a încercat răsturnarea acestei credințe, dar cu atâta lux de substituiri psihologice, de construcțiuni logice personale, încât „Goethe” al său a putut fi considerat roman pasionant căruia realitatea nu i-a servit decât ca pretext. Simpla înșirare a faptelor, la Carré, fără interpretări și generalizări hazarde, e altminteri elocventă.

În realitate, acela despre care Taine a spus că e „promotorul tuturor marilor ideilor moderne”, a avut o viață sufletească complex frământată, în care bucuriile ce ascund în ele germinul întinecărilor viitoare făceau loc durerilor zămisliitoare de neasemuite culmi de artă și gândire. Faimosul echilibru, atât de admirat încă, între poezie și omul de stat din Goethe nu a existat niciodată.

Indatoririle sale de ministru al ducelui de Weimar, meschinăria preocupărilor ce această funcție le aducea cu sine îl apăsa până la sufocație. Într-o scrisoare adresată marelui său prieten, d-na de Stein, citim: „Decât viața-mă din ultimii ani, mai bine moartea... Am luptat pe viață și pe moarte, și nu există cuvinte să exprime ce s'a petrecut în mine!” Eliberarea din chinurile sufletești prin cristalizarea lor în opere de artă neperitoare, se făcea cu prețul unor prealabile sacrificii mai dureroase poate: odată, la moartea marelui său prieten congenial Schiller, putina aceasta de evadare din realitate prin artă părea că-l părăsese. Nerensind să ducă la sfârșit, după cum își propusese, drama neterminată a lui Schiller „Demetrius”, o profundă descușurare îl cuprinde, amenință să-l prăbușească. „Nu pot să mă gândesc fără groază la starea în care mă găsiu deodată. Numai atunci Schiller îmi fu rășit cu adevărat” scrie el, mai târziu, prietenului Zelter din Berlin.

De altfel, în genere procesul creației la Goethe nu pare să se fi desfasurat cu ușurința cu care credea Schiller de pildă: „Pe când noi ceilalți, ca niște mi-

zerabile insecte adunăm din greu făcitură cu făcitură, el, asemenea unui zeu nu are decât să întindă mâna pentru ca cele mai frumoase fructe să-i cadă în poală”. Această închipuire de prieten generos, entuziast e contrazisă de lucrul la Faust, care asemenea unui fir roșu străbate anevoios întortocheat, chinuitor întreaga viață a lui Goethe, de frecvențele refaceri, transformări ale unor opere odată terminate (Ifigenia, Tasso au fost tornate în versuri după ce fuseseră gata în proză), de nopțile de insomnie când „febril, surescitat, seriat, noțat, pe perete, pe spatele patului pe măsuta de noapte”, Eckermann). Și fiecare pagină din opera uriașă concepută și desăvârșită nu cu ușurința talentului superficial, ci cu eznă, creațoare de valori definitive a genului acentic, e o pagină de autobiografie revelatoare a unui ceas de profundă răscolire sufletească.

Căci omul acesta, despre care până la exasperare s'a susținut că a fost în dragoste un ușuratic, părăsea pe femeea iubită cu inima sângerândă, împins de demonul implacabil care rețea liberarea omului, pentru ca genul creator din el să-și poată lua avântul. De Friderica Brion, fata pastorului din Sessenheim dragostea imensă și pură a tinereții sale de 27 de ani, fugi pe neștiute, lasă, ca un hoț, pentru ca în imaginația-i să înceapă a prinde contur aceea ce va avea să fie cea mai desăvârșită creație feminină a literaturii universale: Margareta din Faust. Alceștirea în fond inofensivă pentru Charlotte Buff, soția secretarului de legăție Kestner, continuată de pasiunea tot mai puternică pentru Maxe Laroche soția comerciantului Brentano din Frankfurt, au dat naștere romanului ce a ridicat în întreaga Germanie un neuaipomenit val de entuziasm și a marcat o dată capitală în istoria literaturii: Werther. Iar vestigii neperitoare ale dragostei pentru doamna de Steia, care opunea dorințelor deosebite ale lui Goethe zăgăzului ferm, imutabil al unei calme prietenii, ne-au rămas, cele două poeme dramatice care împreună cu baladele constituie fără îndoială culmea operei poetului: Ifigenia, drama mântuirii de distrugător sbucium sufleteș a bărbatului prin dragostea purificatoare a femeii desfacută de cele pământesti prin apropierea de dumnezeire și Tasso, tragedia poeziei desechilibrat, înnebunit de pasiunea fără speranță pentru femeea care nu-i poate da mai mult decât un loial sentiment de camaraderie.

„Oare nici un exemplu din istorie nu îmi vine în ajutor?”

„Nu mi se înfățișează nici un om nobil,

„Care să fi suferit mai mult decât mine vreodată?”

Această zguduitoare întrebare, tocmai a lui Tasso, eroul rupt mai mult decât oricare altul din sufletul lui Goethe, dărimă definitiv legenda „seninătății olimpice”.

AVENTURA CAPITANULUI PLUMM

de J. O. Curwood

Mormonii sunt stabiliți pe o insulă a lacului Michigan, unde au înființat un regat sub domnia lui James Jesse Straug, un fel de brută lubrică cu șase femei, dispus de-a mai adăoga una. Căpitanul Plumm, al cărui vas comercial fusese jefuit de bande de piraiți ale regelui James Jesse Straug, vine pe un șlep armat să ceară socoteală poligamului încoronat.

Aventura începe de-aici — și la un moment dat pare a sfârși foarte rău pentru căpitanul Plumm. După o serie de peripeții, într'adevăr neobisnuite, el triumfă totuși, înlăturând toate obstacolele. Regele J. J. Straug este suprimat și cartea se sfârșește agreabil pentru toată lumea.

Toată verva regretatului scriitor se regăsește în acest roman de aventuri, scris cu o vioiciune unică și destinat să stârnească curiozitatea lectorului, cât de preferențios.

Curwood este un Jak London, mai literat și mai puțin sombru, totodată.

LA VERITE EN BOUTEILLES, de Jules

Romains. — Cine a spus de autorul „Doctorului Knook”, că facultatea caracteristică a talentului său bogat, este limpezimea cu care redă cele mai dificile, cele mai subtile și cele mai confuze idei, n'a greșit.

Nu înseamnă însă că „La Vérité en bouteilles” e o carte ușoară și oricând la dispoziția marelui mase de cititori.

Dimpotrivă. Dar această carte de esaiuri se citește ca un roman (bineînțeles, ca un roman bun) și odată terminat, impune cititorului o frumoasă disciplină spirituală. Jules Romains este, incontestabil, unul din cei mai valoroși constructori ai timpului nostru. El știe că literatura în drumul spre înălțare nu este decât un mijloc, desigur, unul din cele mai tari. Șeful școlii unanimiste crede cu putere că secolul nostru, are misiunea de-a fi o mare epocă de artă. Dar, Jules Romains, știe că o artă în dezordine este cu neputință, iar „o artă raționalistă nu este decât o abstracție fantomă”.

Formule noi sunt necesare pentru a exprima sufletul modern care depășește cadrele vechului echilibru clasic. Noi știm ce soluțiuni oferă d. Romains pentru această mare îndoială a veacului XX-lea.

Cartea lui Romains este, rețeta servită de d-rul Romains unor contemporani ce-și mărturisesc boala fără rușine.

Gazetaria

așa și așa...

fiindcă, pentru că

D. T. Pisani e un ziarist din vechea școală a Junimoi: Erudit, sceptic și logicist în orele libere. Dar mai ales pasionat debater în chestiunile gramaticale. Articolele d-sale îmbinate de umanism și bun simț sunt foarte citite de tinerii gazetari, care-l iubesc cu toții, chiar când îi ceartă pentru disprețul lor față de gramatică. De altfel d. Pisani a și avut maestrul de seamă, căci iată ce ne povestește într'un număr recent al **Argusului**:

„Sa pătrecut, însă, odată, un fapt neobișnuit. După ce a isprăvit corectura articolului său, Caragiale a plecat și pe la zece noaptea s'a reîntors la tipografie. Ne-am întâlnit, întâmplător, la poartă.

— Ce e coane Iancule?

— Ce să fie! În loc de „fiindcă” am scris, mi se pare, undeva, „pentrucă”. Hai, să vedem.

Greșise, în adevăr. A îndreptat greșeala și am plecat. De data asta, alături de el, mulțumit că a pus pe „fiindcă” la locul lui. Eu însă nedumerit și chinându-mi mintea să ghicesc de ce nu e tot una „fiindcă” cu „pentrucă” și când trebuie să zici „pentrucă” și când „fiindcă”.

Să întreb pe Caragiale nici vorbă. Nași mai fi scăpat de gura lui.

„Când l-am văzut mai bine dispus, am socotit momentul prielnic să-l întreb ce e cu „fiindcă” și „pentrucă”. Mi-a răspuns:

— „Fiindcă” e causal. Arată o pricină în ființă: nu mănca din acest pește „fiindcă” e stricat. S'ar mai putea zice: Peștele fiind stricat nu-l mănca. „Pentru că” e consecutiv. Arată o umare: nu mănca din acest pește „pentrucă” poți să mori, nu „fiindcă” poți să mori. Căci nu s'ar putea zice: mort fiind, nu-l mănca. Nu ești mort. Mori numai dacă îl mănânci și după ce îl mănânci.

Am înțeles, în sfârșit, de ce maestrul își pierduse somnul din pricina unui „fiindcă”. Și pe când mă gândeam cât de neîndestulător și slab e învățământul limbei românești în școală, Caragiale porunceea băiatului:

— Amice, două regale, nu „pentrucă”, ci „fiindcă” ne e sete!”

unde s'a ales

D. Cazaban, scriitorul atât de prețuit și vânător pasionat, călătorea deunăzi, împreună cu nelipsitul său tovarăș de ispravă vânătoresc, d. Condruș spre Constanța. Și călătoreau bine-înțeles în vagonul parlamentar.

Peste vre-o două stații se sui acolo și un deputat, preotul X, care părea cam nemulțumit de locul care-i rămăsese pe canapea. Deci după prezentări:

— Părintele deputat X;

— D. Alex. Cazaban, senator; inepu să-și bânuiască tovarășul de compartiment... Il lua însă mai pe departe cu duhul blândetii...

— Și unde v'ați ales senator, d-le Cazaban?

Cel interelat preciză cu cea mai mare gravitate și promptitudine:

— Aici în vagon.

Răspuns firește fără replică.

ARIEL ET COMP.

ASPECTE DIN HOLLYWOOD

„Fondat la 4 Septembrie 1781, dintr-o mică colonie, număra pe atunci, 1 European, 72 de Spanioli-americani, 7 Indieni, 22 Mulatri și 39 de Metiți. Abia la 1860 ajunse la 4000 locuitori și în 1927 la 2 milioane.

Este foarte curioasă părerea pe care majoritatea Europeanilor o au despre Los Angeles. Și-l închipue ca o provincie americană oarecare, iar Hollywood-ul un cartier important al acesteia, Beverly Hills ca o colonie de vile unde Douglas Fairbanks, Charly Chaplin și Tom Mix stau de vorbă la gardul care le desparte proprietățile și Norma Talmadge luând ceaiul la Coolen Moore.

Realitatea însă e cu totul alta!

Los Angeles are o întindere mai mare ca a Londrei. „Marile vedete” abia se cunosc personal și nu se văd decât la premierele filmelor sau în fiecare Vineri la Match-urile de Box dela „The American Legion Stadion” unde nu-și vorbesc mai nici odată.

Distanțele sunt enorme. Studioanele foarte depărtate unul de altul și treptat câte unul se retrage din Hollywood din cauza scumpirii imense a terenurilor.

Sau câștigat milioane de dolari în speculațiunea lor și însuși Douglas Fairbanks a câștigat o avere însemnată în „afaceri” în care — după cum spune el — se simte tot așa de bine ca și în filme.

O energie formidabilă e cheltuită. Atmosfera însuși te stimulează la lucru. Oamenii bătrâni cari au economisit bani, veniți aici să caute liniștea, se simt întineriți și se lasă furati de mirajul muncii care predomină totul.

Față de distanțele enorme de parcurs, toți oamenii — sau aproape toți — posedă automobile. E de altfel absolut necesar ca să poți circula. Un Ford puțin întrebuințat îl poți căpăta pentru 15 dolari, ceea ce poate să-și permită și un elev de școală.

Doamne cu părul deja cărunt conduc vehicule scumpe prin haosul circulației ca cel mai simplu lucru din lume. La distanțe foarte apropiate — pe șosele cele mai bune din lume — funcționează stațiunile de benzină și materialele automobilistice deservite întotdeauna de fineri eleganți în pantaloni de tenis și poul-ower. Sunt în California un milion și jumătate de automobile din care 700.000 numai în Los Angeles. Trăsuri nu se văd de loc și pistoni foarte rar.

În străzile periferice puținii pistoni sunt mai întotdeauna aiuși de câte o mașină care se oferă săi, ducă la destinație. Aceste amabiliități sunt ce e drept câte odată prost răsplătite pentrucă nu întotdeauna știi pe cine ești în mașină, și în persoana unui elev cu șapcă și ghiozdan găsești câte odată pungaș de meserie care dela soate îți dă cu castelul în cap și se fac nevăzuți cu banii și mașina. Lășându-te să te trezești mai apoi la marginea vreunei șosele lăturănice.

„The Automobile-Club for Southern” numără 110.000 membrii. În ultimii 2 ani au alocat suma de 24 milioane dolari pentru construirea a noi șosele (c. c. 360 milioane lei).

Cel puțin o mașină staționează în fața fiecărei case, iar în fața marilor stupri dioane e o adevărată catastrofă. Totuș admirabilul aparat polițienesc face posibilă circulația lor la viteze destul de apreciabile.

Toată lumea vorbește numai de mașini — dar cei mai puțini... le plătesc. Totul se reduce la plata în rate foarte convenabile și de cele mai multe ori ajung să le schimbe pentru o alta mai scumpă fără să plătească nimic.

Chiar și statisticii caselor de fibe sună automobilești. Nimeni nu se miră. E ceva ce dela sine înțeles.

Vânătorii de fericire din toate colțurile lumii vin să-și încerce aci norocul! Japonezii, grecii, rușii și celelalte popoare și-au creat cartiere cu mediul specific al țării lor.

OAMENII

Majoritatea arată puțin nemâncap. Cel mai puțin cheltuiește pe mâncare și atmosfera însuși contribuie să nu-și înțoaare foame. De altfel „silueta” primează. A când nu reușe să și-o mențină prin dietă și dans, vizitează institutele de frumusețe cu tot felul de mascari, și institutele chiropractice. Nimeni nu vrea să nu-și permită să... arate bătrân. Chiar dacă nu au întotdeauna bani, fac așa ca și cum ar avea. Deaceia și toți sunt bine îmbrăcați. „Asta face parte din afaceri”. Sunt anumite zile când „stelele” își vând toaletele vechi pe prețuri derizorii. Așa se explică proveniența elegantelor lor pijamale și rochiile pe cari le arbo pe roază micile dactilografe atunci când primesc „prietenui”.

Sunt superstițioși și nici un „star” n'asimă vreun angajament înainte de a fi consultat pe unul din mulți chiromanșgeri cari mișună pe acolo. Toți muncesc și toți pulsează în funcție de fantezie.

Un restaurant își face renume printr-o mâncare lui „cea mai proastă” și serviciul lui „cel mai încet”.

Văzătorii dela colțurile străzilor auză radio și în timp ce-ți curăță pantofii, a și posibilitatea să asculte un simfonie Bethoven, în timp ce ei se scuză că concertul nu-i dirijat de Toscanini.

Reclamele luminoase de pe uriașele „sgârie nori” sirenele vorbesc și ele limba democrației universale.

Un cinematograf reia în zilele închinate lui Charly Chaplin... când la fiecare colț poți cumpăra tânguirile de din vorț ale Littei Gray — un film cu inerici scripția:

„Acest film s'a turnat pe vremea când „Chaplin nu avea decât automobil și „N” „gând la lucru, nu și un cărucior depsi copil”.

Însuși locuințele vedetelor parcă ar fișiși din „Papiermaché”, făcute mai mult pentru a fi fotografiate decât spre locuire. Napo

Oamenii din Los Angeles își pun casa la garderobă în schimbul unui număr tot așa de simplu cum noi ne punem paltoanele la garderobă.

În acest oraș, visurile sunt masive și realitatea rareori o „vorbă goală”.

literara

o seama de cuvinie

Ludovic al XIV se distra adeseori ascultând povestirile lui Duguay Truin, despre luptele sale, povestiri spuse cu aprite modestie. Intr-o zi ofițerul explica regelui lupta cu un vas numit „Gloria”.

— „Am ordonat „Gloriei” să mă urmeze”, zise el.

— „Te-a ascultat”, îi spuse regele.

Un avocat francez, de mare talent, dar ciupit pe față și foarte urât, pleda într-un proces de divorț. Dus de plodăria sa, maltrata fără să-și dea seama, pe soțul clientei sale. Uita chiar regulile de conveniență și de câteva ori prezidentul trebuî să-l readucă la realitate. Apoi avocatul rosti această frază foarte aprins:

— „E permis oricui să fie urât. Dar sunt margini ce trebuie respectate. D. X. a trecut peste ele. Nu cred că există om mai urât decât d-sa”.

— „Avocat, zise prezidentul, te uiți pe d-ta”.

Toți începură să râdă și avocatul mai întâi.

Abatele de la Riviére avea intenția să devină cardinal și pentru a-și ajunge scopul, nu se da în lături dela nimic, chiar de a trăda pe binefăcătorul său ducele d'Orleans. Ducele, după ce înlătură pe nevrednicul favorit, spuse amicilor săi:

„Abatele de la Riviére știe cât valorez, căci m'a vândut de multe ori”.

Pe când era numai Prinț de Galles, regele Eduard VII se duse la Paris, în tovărășie de Carol Beresford. Intr-o seară eșind dela teatru, se luară la ceartă cu un birjar beat, care fusese obraznic. Un agent sosi numaidecât și ceru celor trei combatanți să-și spună numele. Deși nu era cu nimic vinovat, viitorul rege preferă să-și păstreze icognito. Deaceia sopți la urechea prietenului său:

„Voiu lua numele tău. Găsește-ți tu altul”.

Și când reprezentantul autorității îi ceru să se legitimeze moștenitorul tronului anunță: „Carol Beresford”.

„Și d-ta?” urmă agentul, adresându-se prietenului prințului.

„Prințul de Galles”, răspuse acesta.

Napoleon se gândi să constituie o biserică anglicană, independentă de Papa. Intr-o zi vorbi despre aceasta cu vărul său d. de Barral.

„Nu-i așa, vere, că Franța se poate lipsi de Papa?”

Da, sire, după cum armata se poate lipsi de Napoleon”.

Acest răspuns reuși să dezarmeze pe Napoleon de proiectele de slisimă.

ZOE LECCA

bazar

TUNNEY IN CLUBUL CELOR 600 DE MILIONARI

Cercurile sportive americane au fost profund emoționate zilele trecute de o veste senzațională.

„Clubul celor 600 de milionari” a primit în sânul său pe Gene Tunney campion mondial de box, greutate grea, deși mai înainte refuzase pe celalt bozeur milionar Jack Dempsey.

Tunney e primul boxeur care a fost primit în acest club foarte inclis, care de fapt se numește „The Maidson Square Garden Athletic Club”.

Cercurile sportive sunt foarte indignate că renegatul Gene Tunney preferă tovărășia milionarilor în locul camarazilor de ring și antrenament.

O NUNTA CE NU VA FI USOR IMITATA

Imblanzitorul Buglione și imblanzitoarea Rosalie Van Bon, ambii în vârstă de 24 ani aparținând cercului Buffalo Bil, se prezentară zilele trecute la primăria din Montepellier unde se căsătoriră.

Până aici nimic deosebit. Pe drum însă erau însoțiți de toți cowboyi cercului călări și cu revolverele în mână.

În tot timpul trăgeau cu revolverele în aer. După ce au luat pe preot de la biserică cortegiul s'a îndreptat spre circ, unde noui căsătorii au intrat în cușca leilor.

Canonicele Ginez le-a dat binecuvântarea printre gratiile cușcii fiarelor, în timp ce spectatorii plini de veselie și de oarecare emoție, aplaudau sgomotos.

A urmat un banchet, alături de cușcii fiarelor.

CE TREBUE SA POATA O STEA DE REVISTA

Dansatoarea Helene Wehrle.

caricatura zilei

VREMEA

— Vă rog nu se poate să-mi schimbați patinele cu o umbrelă?

(L'Oeuvre)

FOARTE SIMPLU

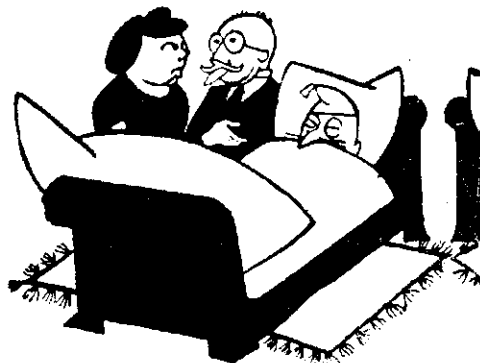

— Doctore, mai ales mă doare când respir.

— Și cine te pune să respiri?

(Dimanche illustré)

LINIȘTI

— Soțul d-voastră are nevoie de o absolută liniște. Uitați aci rețeta.

— Și cum să-i dau doctoria?

— „Rețeta-i pentru d-voastră...”

(Dimanche illustré)

Carti redactate în extrase

LA CURTEA ULTIMULUI TAR

Fülöp Miller

RASPUTIN

BOALA TAREVICIULUI

Alexandra Feodorovna, împărăteasa Rusiei era, după a treia zi, petrecută lângă patul țareviciului bolnav.

Medicii după care, țarul trimisese, desperat, sosită în grabă mare, Clătinară îngrijorați capul, se frământară în consiliu, deteră rețetele, dar își declinară competența în cele din urmă.

Chiar mixturile medicale miraculoase ale tibetanului Badmayeff cari, până a cum îi ajutau, nu fură, deastădată, de nici un folos.

Obrazul copilului lua din ce în ce în lățășări mai alarmante.

Deasupra palorii cadaverice, capul înlăcrimat al împărătesei se aplecă nădăjduind totuși, printre suspine, o minune.

Înapoia ușii închise, împărăteasa auzise pe împărat isbuenind în plâns: se eliberase tocmai din brațele plâpânde ale micului Alexei, care într-o slortare duioasă și suprauman de sfâșietoare îi suflase în ureche: „Papa, dacă am să mor, îngrijește să fiu îngropat în parcu, la locul meu de joacă”.

REVELAȚIA TĂTUCULUI IVAN

În atmosfera aceasta picară cele două mari ducese, de origină muntenească: Stana și Militza. Emoționate, povestiră cum, după o slujbă în biserică pe care o frecventau, tătuțul Iwan, cel care punea predici de înaltă comotie sufletească, se pregătise tocmai să servească sfânta împărăteasă.

Toaletele și bijuteriile cucoanelor d'nu propinșându-se mișcarea într-o varietate strălucitoare spre a lua împărăteșania.

Atunci glasul melodios al tătuțului Iwan opri cu un gest înaintarea. Cuvintele lui sunară misterios și emoționant:

— „Este printre dvs, cineva care trebuie să primească primul împărăteșania.

Din cartea lui Fülöp Miller, extraordinarul roman al vieții lui Răspuțin, așprindem câteva pagini caracteristice.

Ele au asupra celeilalte literaturi ce s'a scris despre călugărul amato valoarea unor documente culese la fața locului cu lupa unei inteligențe unice.

Pentru a o scrie autorul ei a scotocit 8 ani arhivele rusești. Fotografii pe care le aăm sunt adevărate documente.

De aci viața lui Răspuțin apare ineluctabil împletită cu destinele Rusiei din ultimii 10 ani dinaintea războiului.

fiindcă este cel mai sfânt și mai vrednic de a primi întâiul sfânta pâine”. Și arată spre grupul cel mai îndepărtat al bisericii unde erau strânsi laolaltă cerșetorii și mușicii.

Speriute, doamnele aruncară înspre acest grup privirile mirate.

Omul înspre care arătase tătuțul Iwan era un țaran simplu într-o scurteică cu blană de oaie și încălțat cu cisme grele și butucănoase, sprijinindu-se într'un togiag rudimentar și purtând pe umeri o traistă de iobag călător.

Când întoarse chipul către lumea din biserică, se putu vedea un cap în care doi ochi mici negri sfredeliau și chinuiau ceva fără de înțeles și fără de cuprins. Un foc viu și atățator ardea în smoala acelor ochi de mușic.

Cătuși de puțin emoționat (spre și mai mare nimere a doamnelor) călugărul înunță în tăcere, își servi împărăteșania și mulțumi binecuvântând pe tătuțul Iwan.

FACĂTORUL DE MINUNI

Imediat se răspândi șvonul despre o adâncă știință religioasă, sfîntenia și înțelepciunea minunatului Răspuțin.

Și nu numai preoții, propinșându rusa și cercurile palatiste se lăsară cuprinși de această sugestie.

Chiar mari profesori și advocați, ofițeri și înalți funcționari se lăsară convinși de farmecul apariției sfântului din satul siberian Pokrowskoje.

Tătuțul Theophan adusese călugărul la palatul marelui ducesă Stana și al soțului ei, la Sergejewo. Călugărul reuși să se impună și marelui duces Nicolae Nicolaevici.

Apoi marea ducasă Stana povesti împărătesei și alte multe împrejurări în care acest țaran din fundurile Siberiei, nimise prin avel neprevăzut și minunat spirit mistic.

SPIRITUL PĂMĂNTULUI RUS

Găsea că era de imediată datorie a împărătesei să cheme pe acest sfânt la palat, la Zarskoe Selo, fiindcă în acest țaran glăsuia însuși spiritul poporul rus. Și era cu atât mai util cu cât orienturile Rusiei începeau să se învanece de semne revoluționare.

SUGESTII ÎMPĂRĂTULUI

Împărăteasa împărăteșii împăratului cel auzite. Totul era pregătit pentru ca ea să facă și asupra împăratului o impresie sugduitoare.

Împărăteasa îi aminti de prezicerea doctorului Phillipe, cum că le va vedea în curând din fundurile Rusiei — un prieten care îi va ocerii și salva de multe prmejdii, cântând să-l convinge că acesta era prietenul despre care prezicisese doctorul Phillipe.

Ea mai povesti împăratului de facutalea miraculoasă a lui Răspuțin, de vindeca oameni suferinzi.

CHEMAREA LUI RASPUTIN LA TZARKOE SELO

După câteva zile de discuție și sugestie continuă, se hotărî chemarea lui Răspuțin la palatul Zarskoe-Selo.

Boala crescândă a țareviciului, agrăvată în ultimul timp, contribuise la a pedea hotărîre a împăratului.

În zilele din urmă, de câte ori întârzi în odăița micului bolnav, sub icoana leminată de amurg, împăratul și împărăteasa își uneau cugetul în așteptare minime care le va reda copilul, asupra căruia veghea grija lor înlăcrimată, și și grija întregii Rusii.

Împăratul și împărăteasa așteptau.

NERĂBDAREA SUVERANILOR

Suveranii numărând nerăbdători minutele ce se scurgeau. De câteva ori împărăteasa grăbise spre ușă, părăndu-i să îi auzit bătăi: „Vine”. Dar se întoarse desamăgită: i se păruse.

Ceasul de pe cheminul bătu ora 9. Cătuși de puțin așteptat întârziat, împărăteasa începu să tremure de nerăbdare. Inima se umfla și cobora în palpitare.

Și țarul era nervos. Folețea în vrafă de acte de pe birou, în ceaze și numără în condamnări și grațieri.

Dar în cele din urmă sfârși prin a constata, că așteptarea îl irita și pe el.

Prea îl coplesise convingerea că acela mușic venea ca un salvator.

Venea ca un sfânt, care îi va vindeca și va reda pe Aliosa.

Asta era deajuns ca să-l liniștească și să coboare asupra inimei sale o mare pace.

RASPUTIN ȘI IMPARATEASA

RASPUTIN IN CERCUL FEMEILOR DIN SOCIETATE

Numai de ar veni!
Stana promisese că îl va aduce în echipajul ei dela Sergejewo la Tzarskoe-elo, cel mai tâziu până la ora 9.
Împăratul se ridică și coborînd mîna pe umărul țarinei o liniști:
— „Fi fără grijă, nu ai nici cel mai mic motiv de enervare”.
Între-adevăr, nu era nici cel mai mic motiv de a se îngrijora de sosirea în necondiții a călugărului. Totul fusese arătat.

POARTA SECRETA

Dacă părintele Grigore ar fi luat drumul intrării principale desigur că nu revenia niciodată în încăperile palatului.
Controlul poliției palatului l-ar fi oprit dintr-o dată. Ar fi trebuit să parcurgă controlul tuturor secretarilor și agenților și descoasă și interoghează pe acel care să parvie la împărat pe cale ierarhică.

PAZA

Căci suveranii erau inconjurați și impenetrabili de o rețea puternică și impenetrabilă de agenți ai Ohranici, în uniforme civile, strecurăți printre ofițerii palatului, între servitori, până și printre serbare.
Fiecare vizită era cântărită și suspensivă și fiecare gest, fiecare pas al suveranilor era notat, comentat în zeci de registre și rapoarte.
De câte ori nu suspinsese împărăteasa părtașind lui Niki, soțul ei: Suntem zvonieri, scumpul meu.
Acum însă se preîntâmpinase orice pușcă de control.
O porțiță, secretă, dosită în partea cea mai puțin frecventată a palatului, rezolva situația.
Rasputin trebuia să pătrundă nevăzut în această porțiță, care ducea înspre trepte secrete, unde îl aștepta de la masa țarilor, Maria Wișnyakova, însoțitoarea lui, Stana, marea ducesă, trebuia să acopere cu prezența ei evenlă bănuială a celor câțiva soldați de

garda rătăciti în imediată apropiere a porții secrete.

Maria Wișnyakova trebuia să-i arde drumul până la încăperile imperiale.

APARIȚIA

Tocmai când țarina se pregătea să-i repute din nou țarinei aceste toate — pentru a o liniști, ușa se deschise și Grigorie Iefimovici, țaranul siberian apără în pragul camerei imperiale: în caltamanul negru, care îi venea până la picioare, cu barba mare și părul în neorânduială.

Imediat în urma lui păsese pragul Wișnyakova. Ținca mâinile împreunate deasupra abdomenului în atitudine de femeilor din popor mirate de ceva neobișnuit.

Cu ochii desfăcuți de o mare sperietură, cu gura căscată — sta aici înfășurătoare plastică a unei mari nedumeriri.

Sta aici în prada unei mari întrebări, uitând că e în fața anguștilor suverani. Grigorie Iefimovici se întoarse înapoi spre conducătoarea lui și observându-i capul acumierit, o interpela calm:

— Ce este sufletele? de ce stai așa de mirată?

Deșteptată la realitate la auzul acestor vorbe, îngrijitoarea copilor își dete seama de situația ei reală și zăpăcită de a nu putea lua imediat o hotărâre, roși până la rădăcina părului, făcu un cuix adânc și o șterse repede.

În pragul ușii nu uită însă de a mai vădi cu un gest, mare, nerezolvata ei întrebare și nedumerire.

Grigorie Iefimovici surâse larg, înaintă spre perechea imperială și, fără nici o jenă sau ceremonie, îmbrățișă întâi pe țarul tuturor rușilor, apoi pe soția acestuia — și îi sărută puternic pe amândoi obrazii.

Și țarevicul se făcu sănătos.

CALUGARUL DANSATOR

Nimic nu-l făcea mai fericit pe Rasputin ca dansul. Era pentru el o elementară necesitate fiziologică. Era singurul mijloc de a da expresie variată simțimintelor și gândurilor sale interioare, altfel prost deservite de vorba lui însuficientă în expresii colorate.

Pentru țaranul acesta simplu din și-

beria dansul însemna puțința de a-și striga bucuria, voia bună, și însuși cântecul vital al existenței sale. Era o necesitate ca și aceea de a bea, a mânca.

Dănuind acele turburătoare danțuri religioase, atât de frecvente în sectele din Rusia, carnea și trupul lui Rasputin se elibera de toate încâtușările destinelor otavice, trupul lui se întogra în liniile marelui amonii a plantelor și devenea din ce în ce mai lin, mai imaterial.

Când ipepa să danseze, se învârtia întâi înec, cu pași mari; treptat făcea pași mai mici, mai mănuși, până ce trupul lui uriaș dispărea ușor în învârtituri de siredele.

ACCESE DE HISTERIE

Se întâmpla adesea ca în cercul ascultătoarelor sale religioase, cineva să înceapă a cânta, vocele se înmulțeau, toată masa începea să cânte cu el laolaltă.

Deodată, săria peste masă și în mijlocul odăii — începea un dans ciudat și tulburător.

Dansând apoi se apropia în învârtituri de una din femeile din nobilime care cântau și din fugă o lua la dans. O îmbrățișă, o alătura, o strângea, și dansul lui devenea din ce în ce mai turburător și mai infierbântat. Degetele sale alunecau și se înfingeau în carnea ei. Privirea lui halucinantă o amețea. Din ce în ce mai aproape simțea răsufflarea lui, până și se abandona cu totul expiând într-o fulgerătoare histerie.

Cu brațele sale puternice, Rasputin o ținea câteva clipe, privind-o, apoi o depunea pe brațele femeilor.

Acestea o mângăiau și o atingeau cu cvlavioasă și pasionată adorație ca pe un lucru sfânt.

RASPUTIN DANSEAZA GOL

Orgiile sale aveau loc la „Vila Rode”. Odată niște prieteni îi povestiră de un cor de țigani, nemaipomenit, care ar fi de auzit în restaurantul „Jar”.

Rasputin iubea enorm muzica și corurile de țigani, așa că îi urmă imediat.

Vinul curse gârlă. Starețul era un mare băutor.

Cu capul turburat de alcool și de temei, halucinat de zecile de glasuri ale rigăncilor din cor, Rasputin purcesse a povesti fetelor scene intime dela Curtea imperială.

Arătă apoi cum obișnuia el să danseze la curte.

Scoase vesta pe care erau brodate flori de mâna împărătesei și o depuse pe masă, apoi, fără ca cineva să fi avut timp să-l oprească svârli și celelalte vestminte.

Complex gol, fredonând cântece bisericesti — începu să danseze în mijlocul sălii un danț răpitor, fascinant, nemăvăzut.

Când poliția îl deșteptă din vârtejul dansului, Rasputin povesti de unde vine acest danț.

Vorbi de Pokrovskoje, satul lui depărtat din Siberia.

Acolo tăiau toată zina arbori mari în pădure. Arbori pe care nu-i puteau cuprinde 5 oameni.

Când poposea seara, făceau un foc mare pe zăpadă și dansau apoi împrejurul lui cântând până după miezul nopții.

RASPUTIN PRIMEȘTE

Rasputin primea multă lume.

După slujba de dimineața pe care o asculta la biserica Afonsoje Podvoije dela 10 în sus primea într-una.

În anticamera lui se înghesuiau foști și actuali miniștri, ministeriabăi, prelați, parlamentari, femei din nobilime, generali, mari duci și diverși directori de trusturi și bănci.

INTERVENȚII LA CEI DE SUS

Fiecare își avea durerea și năduful său. Fiecare venea cu un bacșiș gras pe care îl depunea în mâinile călugărului, care era foarte sensibil la astfel de daruri.

Veneau și oameni din popor cărora li se întâmplase o nenorocire mare în familie. Dezertori sau-condamnați la moarte. Pușcăriași evadați sau moașe criminale, toți păseau pragul casei sale cu nădejdea că Rasputin le va ajuta. Că dacă va fi nevoie va pune în mișcare dela funcționar până la ministru și dela mare duce până la țar.

Căci el era doară, „Țarul Țarilor”. Veneau și mulți oameni nevoiași pentru a-i solicita ajutoare.

DARNICIA LUI

Darnic și superb, Rasputin trecea pachetul de bancnote din mâna bancherului în acea a săracului fără a-l fi numărat măcar. De aceea faima lui ajunsese enormă.

Pentru cine nu avea ceva precis de aranjat cu el, era totuș o datorie să-l vadă, să se apropie de el, să-i atingă pulpana hainei sale.

Printre vizitatorii lui frecvenți erau mai ales femeile. Actrițele nedreptățite, maici uitate în schituri de vitregii, doamne dela palat, chinuite de intrigă, femei și fete simple din popor.

Acestora Rasputin nu le cerea decât bacșișul umed al buzelor și ofranda caldă a trupului lor pe care ele îl ofereau bucuros.

Întro vreme obiceiul de a se oferii călugărului ajunsese o necesitate în anumite straturi femeesti.

Apropierea lui te purifica și te sfinția.

MISTICISM

Femeile cari treceau pela el, duceau în ochi o lăcăire și un jar vecine cu nebunia și se simteau fericite a-i fi aparținut.

Se puteau auzi mereu în anticamera lui discuțiuni de acest soi, între o doamnă care venea cu gânduri absolut serioase pentru o intervenție și o fată oarecare :

De ce nu vrei să-i aparțineți ?

Cum puteți refuza pe un sfânt ?

Doamna riposta contrariată și tristă :

— Bine dar ce fel de sfânt este acesta care are nevoie de dragoste lămoasă ? Ce fel de sfințenie este aceasta ?

— El sfințește tot ce trece prin mâna lui, era răspunsul letic.

— Și ați fi dispusă să-i urmați dorințele ?

— Desigur. I-am și aparținut și mă simt fericită de atunci și mândră de asta.

— Bine dar dacă ați fi căsătorită ? Ce ar spune bărbatul Dvs. de asta ?

— O, ar socoti-o ca o mare cinste.

La Rasputin femeile aflau împlinirea a două dorinți cari până atunci li se păreau irealizabile deodată :

Satisfacerea adâncă a nevoii religioase și mulțumirea cărnei flagelată într'un amestec de adorație și histerie.

APARIȚII NEOBIȘNUTE

Reunirile de femei aveau loc în fiecare după amiază, la el acasă.

Dela temele religioase și dela întreprinderea fizică pe care o încerca fiecare din femei giugiulindu-se și lăsându-se sărutată de stăruț, treceau apoi la cancanurile politice și palatului și la glume obscene.

Câteodată, din dosul unei uși deschise răsărea capul unui băiat care râdea într-una timp și se strămba la femeile din societate.

Dacă vre-una din femeile nou venite se speria și întreba ce fuseamă apariția asta,

Rasputin răspundea bonom :

„E fiul meu Mitja, nu e în toate mințile. I se par toate caraghioase și râde toată ziua”.

IN CAMERA DE AȘTEPTARE

Din când în când, părăsind masa femeilor din sufragerie, Rasputin trecea în camera de așteptare.

La apariția lui toți incremeneau, dela țaran până la ministru ; dela contesă până la cocotă.

Binevoitor el, se apleca către fiecare, ascultându-i jalba.

Dacă femeia care i se plângea de ceva era mai frumoasă, o invita să aștepte în camera lui de lucru. Odaia asta era și odaia ritualului sexual.

Imediat ce ușa se închidea și gloata rămânea singură, începeau povestirile. Femeile cari se împărtășiseră din fărâncile odăii comentau pe șoptite bucuria ce le cuprinsese după ce prin păcat ajunseseră la eliberare.

Câteodată din odaia de lucru se auzia și țipete.

Vase sparte săriau în tândări, lovind ușile sau geamurile.

Femeia înaltă și frumoasă care intra se să roage pentru grațierea soțului ei deportat în Siberia, ieșea plângând despletită și cu vestimintele rupte și se du-

cea să reclame la întâia circumscripție de poliție.

Telefonul dela Tzarskoe-Selo putu capătă unor astfel de scandaluri.

Ciufulit și cu hainele boțite, sgârbiat cu sgâricturile încă sângerând, Rasputin pleca la palat.

Printre vizitatoare se aflau de mult ori femei cari veneau să roage pe fiul din casă a lui Rasputin să le facă naștere a-i putea spăla călugărului rufele marelui.

Servitoarea intra în odaie și se împoia cu un pachet mare de boarfe care îi trecea fericitelor spălătorese o zionale.

În deosebi rugau ca rufele ce le purtau să fie foarte mult purtate.

MOARTEA LUI

Rasputin a murit neis de mâna lui tabeanului Purîșchievici.

A fost atras într-o cursă la prințul Iosupof unde i s'a promis cunoștința cu o prea frumoasă doamnă pe care tu mult s'o cunoștea.

Din prăjiturile otrăvite Rasputin mâncat foarte multe. Totuși n'au avut asupra lui nici o influență nefastă.

Desperării și nedumeriri celor care voiau să-l omoare, știința i-a răspuns de-abia acum : zahărul din prăjitură neutralizase otrava.

Desperarea lor creșcu în clipa ce și câteva focuri de revolver nu reușiră a răpune extraordinara vitalitate a călugărului acestuia cu trup de urias. A câteva focuri — și el căzu.

La aflarea vestei despre dispariția Rasputin și mai sperând în regăsirea jarina telefonă pe front țarului să vină de urgență.

Aflară apoi despre moartea lui, mare și profundă desperare și mâhnire îi surprinse.

Oeritorul și binevoitorul lor, cel le prevestia și îi prezerva de toate relele, nu mai era. Cine o să-i mai ajudeacum în împrejurările unui viitor se anunța groaznic ?

CUVINTE PROFETICE

Și dacă în cercurile înalte ale Rusiei bucuria fu mare — o tristete tot atât de mare cuprinsc țaranii din toate unghiurile Rusiei.

Făcătorul de minuni, bunul și generosul lor părinte; Călugărul care se căsătorise și spunea adevărul Țarului și că mântuie — nu mai era. Mare dolju lăsa asupra lor și ei își amintiră de vorbele lui Rasputin :

„Dacă mor eu, Țarul o să-și piardă curând coroana”.

